

ODKAZ KAROLÍNY BRÜSTLEOVEJ

Zborník prvého ročníka literárnej súťaže

ISBN 978-80-970-426-0-8

9 788097 104260 8

Úvod

Milí priatelia,

obecný mesačník „Podhorský hlásnik“ a obec Podhorie v októbri minulého roka vyhlásili Literárnu súťaž „Odkaz Karolíny Brüstleovej“. S napätím sme očakávali, ako to dopadne. Sme malá obec a navyše – už nemáme v obci školu, čo je pri takejto súťaži dosť veľkou nevýhodou. V spolupráci s Krajským kultúrnym strediskom a Žilinským samosprávnym krajom a vďaka moderným informačným technikám sa podarilo túto súťaž dobre spropagovať, takže ju dnes môžeme hodnotiť.

Uzavreli sme 1. ročník. Potešilo nás, že sa do súťaže prihlásilo celkom 63 účastníkov so 78 prácami. Najpočetnejšia bola I. kategória – žiaci ZŠ, kde bolo 45 účastníkov, v II. kategórii do 18 rokov bolo 5 účastníkov a v III. kategórii dospelých bolo 13 účastníkov.

Súťažné témy boli stanovené v súlade s cieľom súťaže a s poznatkami, ktoré sme mali o našej prvej pani učiteľke. Prvá téma „*Mám rád svojho učiteľa/učiteľku*“ vyjadrovala samotný cieľ súťaže – vďačnosť našej prvej pani učiteľke za jej prácu a zveľadovanie kultúry v našej obci, ale aj vďačnosť všetkým učiteľom a tým, ktorí sa snažia pestovať skutočné hodnoty. Prác na túto tému neboli ani dve desiatky, ale patrili medzi najkvalitnejšie práce z hľadiska hodnotového i literárneho.

Druhá téma „*Rodina a škola*“, ktorou sme chceli upriamiť pozornosť na dôležitosť spolupráce školy a rodiny a na ich vzájomnú prepojenosť, bola najmenej zastúpená, ani nie jedna desiatka prác. Tieto práce boli na úrovni dobrých slohov.

Tretou témou „*Život v meste a život na dedine*“ sme chceli poukázať na veľkosť zmeny, ktorú musela Karolína Brüstleová prijať, pretože prišla z veľkomesta Viedeň do našej malej podhorskej dediny. Na túto tému prišlo do súťaže najviac prác. Aj tieto práce boli rôznej kvality, boli tu práce vynikajúce, ale aj priemerné.

Práce hodnotila odborná porota v zložení Mgr. Beáta Jarošová, Mgr. Anna Brezániová a Mgr. Karol Vlčko. Patrí im veľká vďaka za to, že sa podujali na túto prácu popri svojich pracovných i rodinných povinnostiach s nadšením a zápalom pre vec.

Veľmi nás teší, že mohol vyjsť tento zborník najlepších prác súťaže a ďakujeme všetkým, ktorí jeho vydaniu pomohli. Veríme, že v druhom ročníku, ktorý plánujeme vyhlásiť v októbri, sa opäť stretneme.

Eva Masná, redaktorka mesačníka Podhorský hlásnik

Zborník vyšiel s finančnou podporou Žilinskej diecézy

Predstavenie poroty

Predsedníčka poroty.

Mgr. Beáta Jarošová (1970) vyštudovala slovenčinu a ruštinu (1994) a žurnalistiku (2001) na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Po ukončení štúdia v roku 1994 začala pracovať v redakcii regionálnych novín Žilinský večerník. Venovala sa spravodajstvu a publicistike. Osobitne vo verejnosti zarezonoval seriál o domácom násilí Vankúše to dosvedčia; príbeh ruského emigranta grófa E. J. Šidlovského s názvom Keď umrieť, tak v bielej košeli či „zázračne“ vyliečenej alkoholičky - Boh prišiel, keď umývala riad. Pod pseudonymom Paulína Krížová uverejňovala seriál poviedok pre ženy Srdečný pozdrav z dovolenky, ktorý sa aj vďaka ilustráciám akademického maliara Stana Lajdu tešil veľkej čitateľskej priazni.

Roky pôsobí ako porotkyňa literárnych a recitačných súťaží, istý čas (1996 – 1997) viedla Literárny klub pri Regionálnom kultúrnom stredisku v Žiline. V roku 2006 pripravila sériu rozhlasových večerníkov pre lokálne Rádio Fajn s názvom Rozprávky zo sídliska.

Redakčne sa podieľala na vydaní debutu Marcely Poláčkovej Milosrdné miniatúry (ROS Žilina 2002), knižky rozprávok Kataríny Mikolášovej Oriášok večnej krásy (URELA 2007) či hororových poviedok Zubami – nechtami (GABIS 2008).

Beáta Jarošová je vydatá, s manželom Miroslavom má štyri deti: Tomáša, Karolínu, Šimonka a Žofiu.

Mgr. Anna Brezániová (1972) narodená v Žiline ako najstaršia zo 7 detí, pochádza z obce Hvozdnica, tam navštevovala ZŠ 1-4, 5-8 Štiavnik, Stredná priemyselná škola textilná v Ružomberku, pracovala v Žiline v Slove.

V roku 1992 bola prijatá na VŠ - UK bohoslovecká fakulta odbor katolícka teológia popri zamestnaní. Pracovala ako laborantka v BCT a.s., v nemocnici ako ošetrovateľku, učila na ZŠ sv. Vincenta de Paul. V Banskej Bystrici absolvovala na Pedagogickej fakulte UMB odbor Slovenský jazyk a literatúra a etickú výchovu v Bratislave na UK. Učila na ZŠ v Štiavniku na 1. - 4.

V r. 2003 sa vydala a býva s manželom Jozefom v Podhorí, majú 4 deti: Šimon, Jozef, Anna, Magdaléna.

Mgr. Karol Vlčko (1982) narodený v Bratislave. Vyrastal v Prievidzi. Má jediného súrodca – brata Alojza. V Prievidzi navštevoval ZŠ a vyučil sa za murára. Po dvojročnom štúdiu ekonómie v BA začal študovať na Katolíckej univerzite v Ružomberku Pedagogickej fakulte odbor Učiteľstvo pre 1. stupeň ZŠ spolu s Katolíckym náboženstvom.

Od roku 2006 bol dobrovoľníkom v Diecéznom centre mládeže na Španej doline. Od roku 2009 učí na Cirkevnej základnej škole s materskou školou Dobrého pastiera na Solinkách v Žiline.

Od februára 2010 je šťastne ženatý s manželkou Evou.

Hodnotiace slovo poroty

...Keď ma organizátori prvého ročníka literárnej súťaže Odkaz Karolíny Brüstleovej oslovili, či by som neprijala účasť na porote, súhlasila som. Jednak som bola úprimne zvedavá, „čo z toho bude“. Ako sa Podhorie učupené pod kopcami Strážovských vrchov prihlási o svoje literárne slovo, ale aj ako naloží s oživeným odkazom tej záhadnej učiteľky... Napokon – i moje korene sú v Podhorí, veď by mi Babčaničky dali, keby som nepomohla... A myslím, že Podhorie našli vo významných osobných súradniciach aj ďalší dvaja porotcovia Anička Brezániová a Karol Vlček.

Do súťaže sa prihlásilo dovedna 64 súťažiacich. Deti, študenti, ľudia v strednom veku i seniori. Nehovoriac o tom, že už prvý ročník presiahol hranice Žilinského kraja a priniesol so sebou záujem nádejných autorov z celého Slovenska. Súťažné práce mali vyjadrovať témy: Mám rád svojho učiteľa, učiteľku. Rodina a škola, Život v meste a život na dedine. Súťažilo sa v troch kategóriách – 1. žiaci osemročných gymnázií (príma – kvinta), žiaci 5.-9. ročníka ZŠ, 2. študenti gymnázií, SŠ a SOU, 3. dospelí.

V prvej kategórii sme sa spoločne zhodli na tom, že detské práce boli milé, úroveň slovenčiny primeraná. Ocenili sme snaženie učiteľov, ktorí sa deťom venovali. Postupne sme však nadobudli dojem istej schematickosti v dielkach, detské úvahy sa často menili na výpočet výhod a nevýhod v spore Kto je viac – dedina, či mesto? Napriek tomu sme našli práce, ktoré nás oslovili originalitou, nevšedným prístupom a peknou slovenčinou. Mnohé detské formulácie nás zaujali práve kvôli ich úprimnosti: **„Mesto má viac kultúry, ale mne sa páči radšej bývať na dedine. Je tu krajšie prostredie**

a môžem tu robiť viac vecí, ale hlavne tu môžem behať so psom.“ (Radim Slivíak, ZŠ Lietavská Lúčka, 12 r.) Alebo: ***„...v paneláku sa po zabuchnutí dvier človek cíti ako strokotanec na pustom ostrove.***“ (Ivan Cádrik, ZŠ Lietava, 11 r.) Páčili sa nám aj zaujímavé postrehy: ***„Už keď som bola malá, musela som aj ja pracovať na poli. Vždy ma na tom fascinovalo, že aj iní ľudia prišli ochotne pomôcť, keď videli, že toho máme veľa.***“ (Monika Sýkorová, ZČŠ sv. J. Vianneyho Rajec, 14 r.) Medzi prácami vynikal pokus o krátku poviedku Dominiky Hubkovej zo ZŠ Bytča, ktorú by sme chceli povzbudiť, aby neprestávala ďalej písať. Zostali sme veľmi milo prekvapení, aké úprimné vyznania venovali deti svojim učiteľom: ***„Jej meno je Anna Janurová a toto meno nikdy nezabudnem. Dúfam, že sa tam hore v nebičku má dobre a že sa na mňa za tento sloh nehnevá. Mám ju veľmi rada...“*** alebo ***„...vštepovala mi lásku k hudbe. Zdôrazňovala a učila ma, že nie je dôležité byť najlepšou a vyhrávať v súťažiach, ale to, aby som hrala rada. Aby som hrala, keď budem šťastná, aj keď mi bude smutno. Aby som pochopila, že hudba pomáha.***“ (Katka Šupejová, ZŠ Lietava, 12 r.)

Osobitne nás zaujala práca Agáty Masnej z GSF Žilina (14 r.), Viktórie Belancovej zo ZŠ Lietavská Lúčka (11 r.) a Mateja Horňáka z Hájskeho (13 r.). Prácu Sone Hradskej ZŠ Lietavská Lúčka (13 r.) s názvom Prečo ??? sme ocenili ako najvydarenejšiu. Nádejná mladá autorka, o ktorej celkom isto budeme ešte počuť, prejavila pri porovnávaní života na dedine a v meste nielen schopnosť pozeráť na veci s nadhľadom, ale aj jemný humor a snahu hľadať vlastné odpovede.

Do druhej kategórie sa prihlásilo menej súťažiacich, niektoré práce však pôsobili veľmi zrelo a zaujímavo. Vynikala medzi nimi próza Tridsať smiešnych sekúnd hodiny spevu Kataríny Želinskej (18 r.) zo Sabinova. Práca pôsobí kompozične vyvážene, zaujímavo narába s vnútorným monológom a priamou rečou. Príbeh využíva stupňovanie napätia a nechýba vtipná pointa. Svoj vzťah k starému otcovi veľmi citlivo priblížila Lenka Koššová (18 r. Podhorie): ***„Mali by (deti) dýchať čerstvý vzduch, žiť po boku milujúcich starých rodičov a rodičov, s pocitom, že im nič nechýba... A aby aj ony si raz, keď už budú mať svoje deti, pripomenuli svoje detstvo, ktoré bolo rovnako pekné ako to moje.***“

Kategória dospelých bola oveľa pestrejšia, najmä žánrovo. Nechýbali poviedky, reportáž, reflexie. Možno tým, že vekové rozpätie súťažiacich sa pohybovalo od 22 do 66 rokov, pozorovali sme aj rôznorodosť tvorivých prístupov. Od krátkeho príbehu, odvíjajúceho sa v jednoduchej dejovej línii (Imrich Jesenský Gaštany, Pán učiteľ), až po snahu experimentovať (I. Danyusová Predavač tureckého medu).

Svoje miesto si obhájila i netradične poňatá reportáž Jozefa Páleníka zo Svinnej s názvom Chalupárska dedina s dvoma hornými koncami. Išlo o živé, vtipné a dynamické rozprávanie s nápaditým využitím prostriedkov publicistiky emocionálneho typu. Oslovila najmä zvláštna vlúdnosť voči ľuďom a prostrediu, o ktorých autor s pravou novinárskou empatiou písal. Pozornosť poroty upúťali aj kratučké prózy z učiteľského prostredia Tatiany Hrabákovej. Autorke zjavne nechýba schopnosť niekoľkými ťahmi vykresliť na malom priestore charakter, silnú emóciu či detail posúvajúcí text do nových súvislostí. Reflexia Evy Vlčkovej Moje miesto na tejto zemi... priniesla výbornú myšlienkovú, kompozičnú a štylistickú úroveň. Jej estetická účinnosť spočíva v spojení úvahovej vecnosti s využitím umeleckých výrazových prostriedkov, miestami až symbolickej obraznosti. Erudícia a hlboký cit – to sú dve polohy, v ktorých sa uskutočňuje autorkino hľadanie, a nielen miesta na tejto zemi...

Zostali sme celkom milo prekvapení, že spomedzi prihlásených prác bolo niekoľko „podhorských“ (autoriek E. Vlčkovej, Ľ. Šupejovej, I. Danyusovej, L. Koššovej). Isteže, predstavovali rôznu literárnu úroveň – no za úvahu by možno stálo založiť si v Podhorí literárny klub a stretávať sa pri dielkach vlastných i tých druhých pravidelnejšie. Tento stručný výpočet by som rada ukončila ešte jedným - jednoduchým, ale o to úprimnejším – citátom Ľudmily Šupejovej: ***„Tí, čo boli súčasťou môjho detstva,***

postupne odchádzajú. Okruh ľudí, ktorých som brala automaticky, sa znižuje. Postupne si vytváram nový. V tých ťažších chvíľach som prišla na to, že mám okolo seba ľudí, ktorí mi pomôžu. Každý deň sa o tom presviedčam... Som tu naozaj šťastná. Môj otec túto dedinu miloval. Ja cítim to isté.“

Za porotu prvého ročníka literárnej súťaže Podhoriu želám, aby ho oživenie Odkazu Karolíny Brüstleovej stmelilo a posunulo ďalej. Bola by rada.

Beáta Jarošová

PRVÁ KATEGÓRIA

ČESTNÉ UZNANIE: KLÁRA MUCHOVÁ

„...ved' múdrych slov učiteľa / nikdy nie je pre nás veľa...“ (Klára Muchová)

Deň ako bežne

Sníček...
budík...
čiasi ruka...
raňajky mi rýchlo núka
a ja vstávam spod periny
a utekám od maminy
s nádejou,
že i dnes v škole
naučím sa čosi nové.
Začíname vesmírom -
poznávame hviezdny dom.
Preletíme abecedou,
(čo pre nás už nie je vedou).
Pekne ako do skladačky
poskladáme slovné hračky.
V kraji čísel pobudneme,
malý vedec v každom drieme.
A keď toho máme dosť,
pokecať,
čo duša ráči,
s učiteľmi sa nám páči,
ved' múdrych slov učiteľa
nikdy nie je pre nás veľa.
Potom však už rýchlo k mame
domov všetci utekáme.
Takto sa to prelína -
škola,
domov,
rodina.

Klára Muchová, 10 rokov
ZŠ Za vodou 14, Stará Ľubovňa

ČESTNÉ UZNANIE: EDUARD HAMARÍK

„Mami, ja ďakujem tebe ...“ A pomyslí si: A ešte tebe slovenčina moja, že si mi dala priestor vyjadriť to, čo vieme len my dvaja... (Eduard Hamarík)

Poznanie

Vychutnávam si rannú chvíľu ležošenia a pohody. Po chvíli sa mi do srdca vrýva hudba domova. Z babkinej izby začujem: ... Najkrajší kút, v širom svete, je moja rodná zem ... Náhoda?! Ani nie, len pekné nedeľné ráno – také časté v našej rodine. Po chvíli sa zobúdzajú aj môj brat, a tak vchádzame do kuchyne. „Dobré ráno!“ „Dobré ránko, každé ránko!“ smejú sa rodičia a ponúkajú nás chrumkavým pečivom, syrom i voňavým škoricovým čajom.

Po raňajkách ideme každý za svojimi povinnosťami. Mamka začína pripravovať obed, ocko vysvetľuje bratovi dejepis. A ja? Premýšľam. Za domácu úlohu zo slovenského jazyka máme napísať charakteristiku osoby, ktorú máme radi. Koho si vybrať? Koho mám rád, predsa oboch rodičov, starých rodičov aj brata. Ťažké rozhodovanie, ale nakoniec sa rozhodnem. Slohovú prácu napíšem o mamke. Zaslúži si to – je milá, obetavá, starostlivá ... Píšem ...

Z kuchyne sa šíri vôňa kuracej polievky. Idem k nej a podávam jej prácu, ktorú som práve dopísal. „Prečítaj si to,“ poprosím ju. Číta ... Pozerám a zbadám, že sa jej tísnu slzy do očí. „Prečo plačeš?“ pýtam sa. Pozerajúc na mňa cez slzy povie: „Ďakujem ti za tie krásne slová.“ Objímam ju: „Mami, ja ďakujem tebe ...“ A pomyslí si: A ešte tebe slovenčina moja, že si mi dala priestor vyjadriť to, čo vieme len my dvaja.

Eduard Hamarík, 15 rokov
ZŠ Okružná 17, Michalovce

3. MIESTO: MATEJ HORŇÁK

„... Každému človeku by som doprial stretnutie s ňou, pretože aj ten najnudnejší, najskeptickejší a najpesimistickejší človek by zrazu ožil ...“ (Matej Horňák)

Moja obľúbená učiteľka

Moja najobľúbenejšia učiteľka... Prečo som si vybral práve túto tému? Boli tam aj iné zaujímavé. Tak prečo túto? S učiteľkami mám veľké skúsenosti, keďže ich stretávam skoro denne. Moja úplne najobľúbenejšia učiteľka sa volá Tatiana a má 26 rokov. Na našej škole učí iba tri roky ale stačil prvý týždeň, a získala si celú školu. Vie sa zabaviť, pochopí naše vtipy, čo sa u veľa učiteliek nestáva.

Tánička je moja najlepšia kamarátka. Vie o mne skoro všetko. Všetko jej poviem a ona ma vždy vypočuje. Je to aj „poradkyňa“. Keď máme nejaký problém, stačí za ňou zájsť a pomáha nám hľadať riešenie. Je to veľmi dobrá duša.

Ideme teraz spolu na olympiádu. Práčne sa pripravujeme. Venuje sa mi vždy keď môže. Keď zostane voľný čas na slovenčine, vysvetľuje mi ju. Veľmi radi s ňou chodíme do mesta alebo na výlety. Vždy má nejaké pripomienky, že sa niekedy váľame až po zemi. Jej práca s hlasom a mimikou je neporovnateľná.

Vždy v pondelok sa porozprávame aký bol víkend, kde sme boli a tak. Samozrejme ani toto jej nezabráni, aby niečo „dodala“. V bežnej reči nás opravuje, aby sme nevyzerali ako blázni keď pôjdeme na strednú školu do mesta. Keďže bývame na dedine, máme vlastné nárečie. Spočiatku ho nemohla ani počuť, ale časom si zvykla. ☺ Začalo to trestami, niekedy aj sto krát. Musím uznať, že tie tresty nám dosť pomohli. V škole sa medzi sebou opravujeme. Už iba málokedy povieme „za desať minút zvoní“ alebo „nemám parazón“. Chytáme už aj vyslovovanie mäkkého ľ. Niekedy sa aj ona „prehreší“ voči slovenčine, ale my jej to vždy „vytvmavíme“ ako aj ona nám, keď sem prišla. Prišla na ňu aj „dilema“ či nám má uznať ako synonymum slova povala, slovo „hóra“. Keďže je to jedno z nášho nárečia, napísali sme to na písomke všetci.

Najlepšia je zima.

Pamätám si deň pred vianočnými prázdninami, keď sme sa išli von guľovať. Všetci sme dostali do tváre, samozrejme aj ona. A vôbec nám za to nenadávala. Pamätám si aj deň, keď som odchádzal z cvičení na dejepisnú olympiádu. Dolu pri dverách som čakal, kým pôjdu učiteľky domov, lebo mi nemal kto odomknúť dvere. Išli až tri. Chodia všetky tri na aute, keďže sú všetky z Nitry. Pokiaľ s metličkami odhrňali z auta sneh ja som sa s nimi rozprával. Všetky tri sú také, že sú so mnou kamarátky. Keď už len čakali na to, kým sa motor ohreje, strhla sa guľovačka (keďže bolo asi dvadsať centimetrov snehu). Dobré, dobré, bola to aj moja vina. Pokiaľ „zametali“ auto, ja som do nich provokatívne hádzal malé snehové guľičky. A tak keď už len čakali, strhlo sa voči mne „povstanie“. Ja sám chlapec, proti trom učiteľkám. A poviem vám, nemali so mnou žiadne zľutovanie. Najskôr som utekal ale naše učiteľky sú asi šprintérky, lebo ma hneď dobehli. Tak som nemal inú možnosť len sa brániť a guľovať ich. Všetci sme boli od snehu. Mali sme sneh úplne všade. Za krkom, pod rukavicami, jednoducho všade.

Tak keď bol koniec „povstania“ išiel som domov. Pozdravil som ich a odišiel. Ako som tak išiel, prechádzali autom okolo mňa a ukazovali rôzne gestá (nemyslím teraz žiadne hanlivé). Napríklad zaťatú päť si ťukala o bradu – konkrétne Tánička ☺. Vedel som, že je to zo srandy, aj keď vyhrážky, že si to na druhý deň odskáčem už odzneli. Bol som presvedčený, že je to planý poplach.

Mám ešte v živej pamäti, ako som stál na chodbe druhého septembra a pozeral sa na nových učiteľov. Medzi nimi aj Tánička.

Asi týždeň pred tým, som si písal s bratrancom z druhého kolena a hovoril mi, že jeho sesternica ide učiť k nám. A tak som sa pozeral na tie nové, a usudzoval, že ktorá to je. No a bola to akurát Tánička. Riaditeľka povedala, že je naša triedna a prišla k nám, sa porozprávať a predstaviť. Najskôr sme boli takí „zakríknutí“ ale po pár minútach sa atmosféra uvoľnila a začali sme debatovať. Keď sme tam pri nej ostali iba dvaja, traja tak som sa jej opýtal, či nepozná toho môjho bratranca. Ona že hej a pozrela na mňa s úsmevom, že čo tým sledujem. A podľa jej ďalších slov ju moja veta zaskočila. Bola to: „Vy ste moja rodina.“. Potom som jej vysvetľoval náš zložitý rodokmeň a osoby, ktoré nás „spájajú“. A potom sme o tom debatovali ešte hodnú chvíľu.

Učí tu tri roky ale za tie roky bolo veľa chvíľ, kedy sme sa smiali a párkrát od smiechu aj plakali. Každému človeku by som doprial stretnutie s ňou, pretože aj ten najnudnejší, najskeptickejší a najpesimistickejší človek by zrazu ožil a na svet by sa pozeral cez ružové okuliare, ktoré nasadila aj nám.

Vďaka nej je svet oveľa krajší.

Matej Horňák Vek: 13 rokov

Hájske 19

95133 Hájske

2. MIESTO: AGÁTA MASNÁ

**„... poznala som celkom iného človeka. Bola som rozhodnutá niečo urobiť so situáciou v triede ...“
(Agáta Masná)**

Mám rád svojho učiteľa

Volám sa Vanda Jamečná. Mám 14 rokov a navštevujem gymnázium v Nitre, kde chodím už druhý rok. Bývam na internáte, keďže trvalé bydlisko mám v Martine. Túto prácu by som chcela venovať mojej milovanej pani učiteľke matematiky Keinberuflicovej, ktorej vďačím naozaj za veľa. Vďaka nej som pochopila nielen matematiku.

Začalo sa to na prvej hodine matematiky, v prvý vyučovací deň, v prvý školský rok na gymnáziu. Naša pani profesorka mala totiž problém vysvetliť nám nové učivo, pričom sa jej stalo pár pekných trapasov. Je možné, že to bolo spôsobené našou nedisciplinovanosťou, trémou...neviem. Nech už to bolo akokoľvek, bolo to smiešne. Odvtedy ju trieda odpísala. Až na pár svetlých výnimiek sa na jej hodiny nikto neučil, zato všetci vyrušovali. Učiteľka bola zúfalá. Nevedela čo si počať, bola viac než rozhádzaná. Učiť začala v pokročilom veku a nebola ešte taká ostrieľaná ako iné. Na jednej takejto beznádejnej stratenej hodine som sedela v prvej lavici. Neušlo mi preto, že za hrubými rámami predpotopných okuliarov sa zaleskli slzy. Plynuli dni, týždne...nič sa však nemenilo. Spolužiaci vyrušovali, pod lavicou sa učili iné predmety, alebo sa jej smiali za každú blbosť. Ona bola pomykove a my sme z matiky stále nič nevedeli. Po dvoch mesiacoch som už toho mala dosť. Po hodine matiky som sa rozhodla porozprávať sa s ňou. Nepatrila som k anjelom, nevedela som ako ma príjme. Zaklopala som na hrubé drevené dvere zborovne. Otvoril mi starý telocvikár s podobnými predpotopnými okuliarmi aké nosila matikárka. „Prosím...ehm...boli by ste taký dobrý...“

Cítila som sa čudne. Ja, rebel, som sa zrazu mala ísť ospravedlniť za niečo, bez čoho som si hodinu matiky už ani nevedela predstaviť. Konečne sa vynorila jej kostnatá zhrbená postava, odetá do kostýmu z akejsi tmavej látky nevyspytateľného materiálu. Tupým pohľadom si ma premerala od hlavy až po päty. „Vy ste ma volali?“ opýtala sa chladným hlasom. „Áno!“ vyhrkla som. „Viete, ja som chcela len, že...že...no skrátka, aby ste vedeli že ma mrzí situácia v našej triede, chcela som sa vám ospravedlniť. A tiež chcem, aby ste vedeli, že nie všetci sú proti vám. No, tak...ja už asi pôjdem...“ nevedela som čo ďalej. Učiteľka na mňa prekvapene pozrela, no hneď sa spamätala: „Nie nie, spokojne zostaňte, ďalšiu hodinu mám voľnú a myslím že vy takisto, nie? Ak máte záujem, pozývam vás na čaj do môjho kabinetu...“ Súhlasila som. Sedeli sme chvíľu mlčky, potom však, akoby sa prelomila nejaká hrádza začali sme sa rozprávať. Postupne mi dochádzalo, aká som bola hlúpa, keď som ju na hodine neustále vyrušovala. Zistila som, že žije sama, rodičia jej zahynuli pri autonehode ešte keď bola na strednej. Bola jedináčik, takže nemala takmer nikoho. Tichá, neprístupná povaha, človek, s ktorým sa život ani trochu nemaznal. Porozprávala mi kus svojej životnej cesty, od nehody cez štúdiá, až po prvé šediny. Stále je sama.

Keď som vyšla na chodbu, poznala som celkom iného človeka. Bola som rozhodnutá niečo urobiť so situáciou v triede. Práve zazvonilo na začiatok ďalšej hodiny. Vbehla som do triedy. Už takmer všetci vedeli, že som sa rozprávala s Keinberuflicovou. Podaktorí sa smiali, no chvalabohu, väčšine to začalo dochádzať. Podrobne som im porozprávala čo som sa dozvedela...

Ďalšia hodina matematiky bola k nepoznaniu, Ticho, pokoj, matika. Dokázali sme to! Keinberuflicová vysvetľovala učivo, my sme si písali, hlásili sme sa. Nechápe, prečo sme to neurobili už skôr, kde bol ten problém. Je to dobrá, ba povedala by som výborný učiteľka.

Po hodine ma zavolala na chodbu. Oči mala plné lesku, no tentoraz z celkom iného dôvodu... Mlčky mi stisla ruku a šepala len: „Ďakujem!“

2. MIESTO: VIKTÓRIA BELANCOVÁ

„Všetko má pre a proti, preto je ťažké rozhodnúť sa správne. Vy ste určite spokojní, lebo vaši rodičia sa rozhodovali pre vaše dobro.“ (Viktória Belancová)

Mesto alebo dedina?

Sťahovali ste sa už z mesta na dedinu ale naopak? Ak áno, vaši rodičia sa istotne dlho rozhodovali, či sa presťahovať alebo nie. Museli riešiť otázky vašej budúcnosti, vášho vzdelania, ale aj zdravého štýlu s čo najmenším stresom. Snažili sa dívať realite do očí. Uvediem nejaké príklady pohľadom na rozdiely v mestách a dedinách.

Život v meste cez ružové okuliare:

Ráno vstanem. Zistím, že došla káva aj mlieko. No a čo, prebehnem cez ulicu do hypermarketu, ktorý je otvorený aj o polnoci. Kúpim si čerstvé noviny v stánku pred domom. Potrebujem ísť do práce. Ani nemusím vyťahovať auto z garáže, moju firmu mám o pár ulíc ďalej. Po práci si zjdem na tenis do športovej haly, ktorá je od môjho bytu desať minút chôdze. Deti prídu domov zo školy bez problémov, pretože je v blízkosti nášho domu. A môžeme si dovoliť prihlásiť ich ešte na klarinet a balet. A skokom sú doma.

Život na dedine cez ružové okuliare:

Prečo by som si nevychutnal kávu na verande môjho domu s výhľadom na krásne hory a môj anglický trávnik? Predtým sa ešte pohrám so psom. Potom sa zrelaxujem pri kosení trávy alebo pri strihaní ružového kra, ktorý toto leto krásne rozkvitol. Deti sa naučia a pôjdeme sa kúpať do nášho podzemného bazéna. Auto si zaparkujem v garáži rovno pred domom alebo vo dvore. Nemusím sa báť, že mi ho nejaký chuligán poškriabe. V zime sa moc nenarobím s jeho ometaním, nakoľko je pod strechou. Deti, tie vypustím aj na ulicu, nie je tu taká veľká doprava a nemusím sa báť že ich tam čakajú nejakí narkomani.

Mesto cez silné dioptrie:

Ach, ten strašný smrad a hluk. V uliciach zápchy, autá trúbia ako o život. A pritom len nestíhajú do práce. Bežím dolu po schodoch a skoro som sa potkol o nejakého sfetovaného mladíka. Potom ma pre istotu zastaví bezdomovec, ktorý potrebuje drobné susedia nad nami sa zase hádajp, zase ma z toho rachotu a búchania všetkými dverami rozbolela hlava.

Dedina cez silné okuliare:

Sused sa zase rozhodol zložiť kopy hnoja vedľa môjho nového altánku. Spiecky druhej susedy mi rozrývajú zeminu v skalke a husi mi špinia na zámkovú dlažbu. Aj by som si dal niečo jesť, ale chladnička je prázdna a potraviny od 15,00 hod. zatvorené. Sadnem si ku kávičke a miestny rozhlas zase púšťa dychovku a vyhlasuje, že súkromný podnikateľ prišiel ponúkať na predaj prasatá. Do kina ísť nemôžem, lebo musím ísť pre deti do školy, pretože sa ich bojím pustiť autobusom. Chcem ísť na prechádzku, ale tie tri ulice už mám prejdené asi tisíckrát a na každom kroku narazím na babku, ktorá nechápe, že práve neokopávam zemiaky.

Všetko má pre a proti, preto je ťažké rozhodnúť sa správne. Vy ste určite spokojní, lebo vaši rodičia sa rozhodovali pre vaše dobro.

Viktória Belancová, 11 rokov

ZŠ Lietavská Lúčka, Skalka 34, 013 11 Lietavská Lúčka

1. MIESTO: SOŇA HRADSKÁ

„Podľa mňa každý jeden z nás niečo hľadá. Nieкто to má už nájdené, nieкто to nájde skôr, či neskôr. A čo hľadajú? No predsa lásku.“ (Soňa Hradská)

Prečo???

(Život na dedine, život v meste)

Mnohokrát mi vietor zaveje myšlienky až ku samému koncu sveta, aj keď neviem, kde sa nachádza. Mnohokrát premýšľam a spomienky sa mi vynárajú aj nad mojím rodiskom. Som síce vzdušnou diaľkou vzdialená pár kilometrov, ale pritom sa cítim tak ďaleko. Akoby na inom svetadiely. Niežeby bol hájik nejaká Amerika, ale na dedinu, kde som vyrastala svojich úžasných trinásť rokov sa teda ani zďaleka nepodobá. Budem si pamätať snád' navždy, ako krásne vyzeral môj život na vidieku. Tých trinásť rokov.

Aj o druhej hodine ráno som vstala z postele, vyšla na balkón a nadýchla sa sviežeho vzduchu borovic, ktoré rástli nad naším domom, na kopčeku zvanom Holý vršok, a aj napriek tomu, že dlažba na ktorej som stála bosými nohami ma chladila, som s úžasom pozorovala ten krásny kus prírody, Majer. Niekedy tmu či mesiac, les, niekedy aj suseda Tóna, ale aj nášho psa.

Na Hájiku o dedine ani chýru, ani slychu. Všetko je „in“. Z postele by som vyšla, to je fakt, vyšla by som na balkón, ale práve sviežeho vzduchu by som sa nenadýchla. Je svätou pravdou, že aj studená dlažba by ma chladila, ale pozorovať by som mohla akurát tak vedľajší panelák a blikajúce svetlá televízorov v ňom. S mesiacom, lesom a kopou iných vecí, čo som pozorovala, som sa bohužiaľ musela rozlúčiť. Je peknou novotou, ale nie pre mňa, že psa odteraz nepozorujem, ale až brutálne nahlas počujem, a to práve vtedy, keď sa mi chce spať. Susedia nad nami majú takých „havkáčov“ asi desať.

Aj neznámych, nezaujímavých ľudí, pre mňa až podozrivých ľudí z paneláku oproti pozorujem tiež dosť často, pretože v meste ma nič lepšie nenapadá. Ani radšej nechcem pomyslieť na to, čo by som robila od zúfalstva, kebyže tu nemám svoj milovaný klavír, na ktorom, keď hrám, budím susedke Miške ročnú sestru. Samozrejme že nie naschvál.

Alebo kebyže mi Pán Boh nedá do vienka talent na spev a písanie príbehov Troimi slovami vám prsto oznamujem, že som beznádejný prípad v meste.

Na rady spolužiačok typu „Chod' do obchodov, čo taký Max“ alebo „nájdí si nejakú partiu kamošov“ už len hodím rukou. Zháňať nepotrebné oblečenie? Proste nie. A nájsť si partiu kamošov? No to mi už len chýba k môjmu už i tak dosť úbohému životu. Totiž na Hájiku sa akosi vytratili z módy „čisté“ partie. Snob je na každom rohu, a keď nie snob, tak feťák, narkoman a pri najlepšom trapoš. Ľutujem! Viac na výber fakt nie je. U mňa vždy vyhráva Zlatá dedina.

Viem však jedno. Ľudia sú všade rovnakí, či na dedine, alebo v meste, a iba oni dokážu náš postoj k dedine alebo mestu vytvarovať až do konca.

Na vidieku extrémne prípady až tak nevidno, lebo tam nežije tak veľa ľudí blízko seba. Ťažko sa mi to vraví, ale je čistá pravda, že je viac ľudí celkovo so zlými vlastnosťami ako sú pýcha, arogancia, závisť a ... veď každý vieme o čom je reč. Horšie prípady siahajú po alkohole, injekčnej striekačke, a tie najhoršie si nájdu svoje vykúpenie tým, že si siahnu na život. Ale prečo? Podľa mňa každý jeden z nás niečo hľadá. Nieкто to má už nájdené, nieкто to nájde skôr, či neskôr. A čo hľadajú? No predsa lásku.

Preto sa snažte milovať všetkých, aj svojich nepriateľov, a dobro a láska na Zemi bude viac než istá. A vtedy bude jedno, či bývam v meste, alebo na dedine, aj keď rozdiel medzi nimi vždy bude svojský, ale tým, že bude všade dobro a láska, sa nám bude všade páčiť, aj keď tam nebude práve „najčerstvejší“ vzduch a podobne.

Na záver asi dodám, že človek nemôže zmeniť všetkých naraz, ale každý musí začať sám od seba, a tak si všetci priblížime nebo na Zemi.

Soňa Hradská, 13 rokov

ZŠ Lietavská Lúčka, Skalka 34, 013 11 Lietavská Lúčka

INÉ PRÁCE:

SIMONA HANEČÁKOVÁ

„On je pre nás ako mama, / pohladí a porozpráva.“ (Simona Hanečáková)

Môjmu učiteľovi

Môj učiteľ, to je trieda!

Päťorku mi nikdy nedá.

Ku všetkým je spravodlivý,
pomáha nám ako divý.

Všetci ho ver radi máme,
niekedy sa s ním aj hráme.

Na výlety chodí rád,
s gitarou je kamarát.

On je pre nás ako mama,
pohladí a porozpráva.

Dobré rady má pre nás,
trávi s nami voľný čas.

Preto mu ja z veľkej vďaky,
venujem aj tieto riadky.

Simona Hanečáková, 12 rokov

ZŠ, Za vodou 14, 064 01 Stará Ľubovňa.

IVAN CÁDRIK

„...v paneláku sa po zabuchnutí dvier človek cíti ako stroskotanec na pustom ostrove.“ (Ivan Cádrik)

Život na dedine mám rád

Zadanie tejto úlohy zo slohu sa zdá veľmi ľahké, no napriek tomu má mnoho otáznikov.

Mesto ako viac-menej samosprávna jednotka okresu, kraja, štátu, sa vyznačuje hlavne počtom obyvateľstva. Na rozdiel od dedín bývajú mestá ľudnatejšie, nájdeme tu rôznorodé rasy a menšiny.

V 20. storočí sa mestá začali rozvíjať okolo fabrik a podnikov, ktoré potrebovali veľa zamestnancov. To bol aj jeden z dôvodov, prečo sa tieto priemyselné zóny vyznačovali v dávnych dobách tzv. fabrickými bytmi, ktoré sa postupne prerábali a vznikali sídliská. Ľudia túto výstavbu nazývajú aj betónová džungľa. Sídliská sú budované ako nejaká mriežka, skoro všade sú pravouhlé tvary a ulice.

Mnohí ľudia tvrdia, že by si nezvykli bývať v týchto „betónových škatuliach.“ Lenže človek je bytosť veľmi prispôsobivá.

Centrum miest, hlavne jadro mesta, sa kedysi budovalo v tvare štvorca, v jeho strede bola oddychová zóna a po krajoch obchody a samozrejme kostol.

Nesporným negatívom života v meste sú preplnené ulice, znečistené chodníky, ako aj znečistené ovzdušie od veľkého množstva automobilov a podnikov. Výstavba zelene a parčíkov na oddych však nenapreduje potrebám rastu obyvateľstva, ako aj stále sa rozširujúcej výstavbe.

Na druhej strane je pravda, že kultúrne a športové vyžitie sa nedá s dedinou (ako ktorou) porovnať. Návšteva kín, divadiel, reštaurácií, zábavných podnikov a podujatí je ako stvorená pre túto rýchlu a uponáhľanú dobu, vystresovaný človek si má kde oddýchnuť.

V mestách býva veľa základných, stredných a vysokých škôl, čo je dôvodom na veľké kumulovanie mladých ľudí. Negatívom toho je, že títo mladí, nevyťažení a znudení ľudia veľmi ľahko podliehajú rôznym nástrahám veľkomiest ako sú drogy, alkohol, sprejerstvo.

Trendom dnešnej doby je sťahovanie sa z miest na dediny alebo aspoň do prímestských aglomerácií. Dochádzka do škôl a zamestnania už nie je taký problém, pretože skoro v každej rodine je automobil.

V mestách je veľmi závažný problém s premávkou. Veľa ľudí znamená veľa áut, autobusov, nákladných a zásobovacích vozidiel. Týmto však vzniká problém s parkovaním a v neposlednej miere aj s ovzduším.

Pri porovnávaní mesta s dedinou sa vždy hovorilo aj hovorí, že na dedine je pokoj, ticho a žiadny zhon, čo v dnešnej dobe až tak úplne do písmenka neplatí.

Pokiaľ to bude len trochu možné, budem sa snažiť preferovať život na dedine, z dôvodu relatívneho pokoja, dobrých susedských vzťahov ako aj zdravšieho spôsobu života. Toto bývanie má čaro už v tom, že po príchode domov môžem ísť pozrieť susedov, kamarátov, s ktorými sa dá diskutovať o rôznych témach, no v paneláku sa po zabuchnutí dvier človek cíti ako stroskotanec na pustom ostrove.

Dediny prevažne obklopujú lesy a polia, ktoré dodávajú psychickú a fyzickú silu, ovzdušie je oveľa čistejšie a dýchateľnejšie. Aj keď na dedine nie sú divadlá, oveľa lepšie je ísť relaxovať do prírody. Dajú sa tu robiť rôzne túry, čo je oveľa lepšie ako pozeráť televízor. Veľmi rád sa túlam po lesných chodníčkoch, spoznávam živú aj neživú prírodu. Svoje čaro má zima, veľa snehu a mráz, na rozdiel od špinavej snehovej kaše v meste. Aj veľa ľudí z mesta využíva dedinu a jej okolie na celkový relax organizmu.

Dávnejšie si ľudia z mesta robili z ľudí z dediny nemiestne žarty, aj úroveň výučby sa považovala za horšiu. Ale ja si myslím, že toto už neplatí.

Podľa mňa život na dedine je oveľa lepší než v meste. Som veľmi rád, že bývame v rodinnom dome, do lesa je len na skok a všetci sme si takí bližší než ľudia v paneláku, preto sa mi nepáči, že život na dedine sa čoraz viac približuje tomu mestskému, čo je hlavne na škodu mladej generácie.

Ivan Cádrik Vek: 11 rokov

Škola: Základná škola, Lietava 216, 013 18

KATARÍNA ŠUPEJOVÁ

„Naozaj je dôležité vážiť si človeka, kým je pri mne, kým ho mám.“ (Katarína Šupejová)

Mám rada svojho učiteľa, učiteľku

Som žiačka siedmej triedy na základnej škole. Od druhej triedy chodím na hudobnú školu.

Vybrala som si odbor – klavír.

Moja pani učiteľka, ku ktorej som chodila, bola skvelý človek. Teda je, ale hovorím v minulom čase, pretože už ma neučí. Chcela by som ju opísať trochu bližšie.

Je to veľmi milá pani, naozaj dobrý človek. Vždy, keď som prišla na hodinu klavíra, čakala ma usmiata, s dobrou náladou. Mala som obdobie, keď mi bolo ťažko a vždy sa

o mňa zaujímala, aj o moje pocity. Chcela vedieť, aký som prežila deň, týždeň, ako v škole, a tak... Cítila som, že je mi oporou nielen v hudbe ako pedagóg, ale aj ako človek. Podporovala ma psychicky a vštepovala mi lásku k hudbe. Zdôrazňovala a učila ma, že nie je dôležité byť najlepšou a vyhrávať v súťažiach, ale to, aby som hrala rada. Aby som hrala, keď budem šťastná, aj keď mi bude smutno. Aby som pochopila, že hudba pomáha. Na hudobnej škole som teraz piatačka. Ako som spomínala, už ma neučí. Odišla sa starať o svojho ocka, ktorý potrebuje jej pomoc. Obdivujem jej rozhodnutie – po toľkých rokoch odísť zo školy. Ale rozhodla sa správne, rozhodla sa pre toho, kto ju teraz veľmi potrebuje. Chápe to. Čo sa týka mňa, veľmi si uvedomujem jej odchod. Chýba mi. To, čo som brala ako samozrejmosť, samozrejmosťou nie je. Nemôžem si zvyknúť na tú zmenu, možno aj preto mám akúsi krízu. Naozaj je dôležité vážiť si človeka, kým je pri mne, kým ho mám. Nemusí to byť mama, otec, súrodenci, starí rodičia. V mojom prípade je to moja bývalá pani učiteľka, ktorá mi veľmi chýba. Mala som ju rada a mám ju rada. Ale aby som skončila optimisticky toto moje zamyslenie, viem, že sa s ňou ešte stretnem. Môžem jej predsa zavolať, stretnúť sa s ňou, porozprávať sa. Som rada, že som spoznala takého skvelého človeka.

Katarína Šupejová, 12 r.
Podhorie 139; 013 18 Žilina; ZŠ Lietava

II. KATEGÓRIA

ČESTNÉ UZNANIE: LENKA KOŠŠOVÁ

„Čas pre dospelých znamená nepriateľstvo. Samí zhon, stres a nové vrásky.“ (Lenka Koššová)

Život v meste a život na dedine

Dva rozličné svety. Domovy dvoch rozličných typov ľudí. Každý si myslí práve o tom svojom, že je to najideálnejšie miesto pre strávenie detských chvíľ, pre prvé krôčiky malých nožičiek či prvé pády na bicykli. No ani jeden z nich nemôžem práve ja klásť do popredia ako to najlepšie miesto, keďže môj doterajší život som strávila na dedine, v kruhu prekrásnych hôr, ticha a pokoja.... Nevieť si prestaviť deň, kedy zodvihnem kotvu a odplujem do mesta alebo kdesi inde, na opačný koniec... Ale s istotou môžem povedať, že nikdy nezabudnem na moju rodnú dedinku, Podhorie.

Už celé generácie mojej rodiny žili v malebnej dedinke v okolí krásnej prírody. Netúžili po inom kraji ani po ruchu mesta, ani po obchodoch... Možno to zapríčinila výchova či spätosť s krajom, ale všetci tu našli svoje šťastie. Ich životy nám tu zanechali pamiatky, ktoré sa tradujú ústnou alebo písomnou podobou a môžeme sa viac podozvedieť či už o prvých domčekoch, kostolíkoch, statkoch ba dokonca i knihách. Podrobnosti sa nezachovali, ale príbehy podané formou rozprávok utíšia každý lúčik zvedavosti malého dieťaťa, ktoré sa neustále na všetko vypytuje.

Musím sa priznať, i ja som bola taká zvedavá. Pamätám si na chvíle, keď som mala mamu v robote a zostala som len so starým otcom. Sedeli sme spolu na lavičke, počúvali sme spev vtáčikov a on mi zas a znova rozprával rozprávku o princeznej a princovi, ktorí sa spoznali a zaľúbili. Moje otázky sa vždy začínali: Prečo? Načo? Čo bolo potom? A budem aj ja taká pekná?... Starký sem tam zostal až v pomykove, že kde sa zrodili tie moje otázky, ale jeho odpovede boli vždy reálne

a uspokojili moju dušičku. Predstavovala som si seba ako hlavnú hrdinku príbehu, ako som tou šťastnou devou, ktorá sa presťahovala k nim... No až postupom času som sa dozvedela, že starký mi rozprával práve osudný príbeh, bez ktorého by som nebola. Mala som rada dni strávené s ním. Bol mojím najlepším priateľom. Keď mi bolo smutno, posadil si ma na kolienko, pohladil po blondých vláskoch a zaspieval pesničku, po ktorej ma vždy slzičky opustili a srdiečko prekypovalo láskou. V tých časoch som bola skutočne šťastná. No od vtedy sa všetko zmenilo. Vyrástla som a môj drahý starký ma navždy opustil.

V Podhorí som navštevovala základnú školu, kde som si našla veľa kamarátov. Užívala som si detstvo plnými dúškami, veď som mala všetko, čo také malé dieťa potrebuje. Domov, lásku, perfektných rodičov, kamarátov... A keď som pokračovala ďalej v štúdiu v Lietave, môj okruh sa zväčšil nielen o vedomosti, ale aj o nové zážitky. A okrem fotiek mi zostali aj krásne spomienky.

No ako to už býva, čas je neúprosný a rúti sa ďalej, aj keď nechceme. A dostala som sa na strednú školu, kde som ucítila chuť mesta. Zo začiatku sa mi to veľmi páčilo. Cítila som sa dospelou, silnou a skúsenejšou. Svet mesta pre mňa predstavoval nové možnosti, nových ľudí... Keď som prvýkrát vstúpila na pôdu mojej novej školy, cítila som vzrušenie, bola som nervózna, nevedela som sa dočkať, kedy všetko preskúmam a vyskúšam. Nebola som na to sama, mala som tu opäť nových spolužiakov a keď sme sa už vybrali okúsiť dobrodružstvo, nazbierala sa nás poriadna hŕba. Vydali sme sa cestami necestami, kam nás len nohy uniesli a užívali sme si mladosť a slobodu. A však, nič netrvá večne a keď sme mali pocit, že už poznáme všetko, naša zvedavosť opadla a výletov ubúdalo. Poznali sme každý kút, každý bar či výklad a nemali sme už čo objavovať... Omrzeli nás bezcieľne prechádzky a každý si radšej spravil svoj program.

Nikdy som nebola mestský typ a dávala som prednosť tichu prírody. Z hluku ulice mesta ma bolievala hlava, cítila som sa unavená a zničená. Keď som tak prechádzala ulicami, neraz som sa zamyslela, kde sa všetci tak ponáhľajú? V meste to všetko tak moc ubiehalo, že človek si nestihol vychutnať deň, zaťažoval sa tým, čo ma nakúpiť, čo uvariť na druhý deň, kto sa bude učiť s deťmi... Rodičia často premrhávajú detstvo svojich ratolestí len preto, že sa všade tak ponáhľajú... Mali by sa zastaviť, obzrieť sa okolo seba, porozmýšľať, či je pre nich dôležitejšie dieťa alebo kaderníctvo alebo hoc aká iná zábavka. Nevie si predstaviť, žeby starý otec zobral svoje vnúča na balkón, zapálil si fajku, posadil na kolienko a rozprával mu príbehy zo života... Čas pre dospelých znamená nepriateľstvo. Samí zhone, stres a nové vrásky. A život im len tak preteká pomedzi prsty. A to je presne to, čo sa mi nepáči na meste. Ten rýchly spád. Na dedine je to iné. Keď sa pozriem okolo seba, vidím ľudí, ktorí sa zastavia, aby si poklebetili, nikde sa nenáhli, vychutnávajú si každú chvíľu plnými dúškami... Je to ako keby iný svet... A príroda tomu dodáva ešte krajšiu atmosféru. Akoby sa tu zastavil čas a vrátili sme sa do doby, keď dievčatá sa vydávali v mladom veku, zakladali si vlastné rodiny a spoločne pracovali na poliach, aby mali dobrú úrodu a mali z čoho žiť.

Priala by som každému z mesta zažiť takú malú brigádu pri zbere zemiakov. Je to priam neuveriteľné, koľko sa dokáže nazbierať milých a ochotných ľudí, ktorí pomôžu a ich odmenou im je milý úsmev a srdečné „ĎAKUJEME“! Každý rok koncom augusta a začiatkom septembra to tu vyzerá ako v úli. Včielky v podobe šikovných rúk behali hore dole, len aby sa ten druhý nenarobil... A keď sa tak stretne 30 ľudí, je v tom kopec radosti, pretože práca im robí radosť, ale ešte lepšie je, keď to robia s odhodlaním, láskou a s blížnym. Rozprávajú si zábavné historky alebo len tak klebetia o ničom, bez témy a čas i robota im rýchlejšie utečie. Vtedy pocítite blízkosť i náklonnosť a máte pocit, že žijete v raji...

Aby ste si ale nemysleli, že si tu len tak žijeme bez štipky zábavy. Niekedy to tu vriete lepšie ako v najnavštevovanejšom disco-klube v Žiline. Babky oprášia topánky a v strede obce tancujú starí,

mladí, deti či dôchodcovia... Ani jeden z občanov si nenechá ujstť takú skvelú príležitosť, aby sa mohli zabaviť spoločne... A keď nad ránom už len s ťažkým dychom odchádzajú úplne vyčerpaní, poihráva im na perách sladký úsmev s nádejou, že o rok si to opäť zopakujú...

Teraz si možno kladiete otázku: „Je niečo také vidieť aj v meste?“ Mladí ľudia odsunuli staršiu generáciu na okraj a pozerajú sa na ňu s pohrdaním a pritom vôbec nechápu, že aj oni sa raz dožijú veku, keď ich najlepším priateľom bude pes a vernou oporou palička... A preto si užívajú život vysedávaním v baroch, dýchaním smoku a popíjaním „výdatných“ drinkov. A keď úderom polnoci opúšťajú bar s nádejou, že hádam domov potrafia aj po štyroch, je smutné, ako veľmi upadla morálka mládeže... A tu by som teda nechcela vychovávať svoje deti...

Mali by dýchať čerstvý vzduch, žiť po boku milujúcich starých rodičov a rodičov, s pocitom, že im nič nechýba... A aby aj oni si raz, keď už budú mať svoje deti, pripomenuli svoje detstvo, ktoré bolo rovnako pekné, ako to moje...

Lenka Koššová, 18 rokov, Podhorie

3. MIESTO: KRISTÍNA IŠTVÁNOVÁ

„Možno je život v meste pohodlnejší, bezstarostnejší, menej upracovaný ... Lenže dedina sa usadila v mojom srdci.“ (Kristína Ištvánová)

Ľudia môjho razenia

(Život v meste a život na dedine)

Hm, je život lepší, krajší, pohodlnejší na dedine alebo v meste? Kde sa oplatí žiť? Odpovede na tieto otázky nečakajte, nehľadám ich. Mám jasno v tom, kde chcem žiť ja.

Ľudia môjho razenia žijú na dedine.

To je pre mňa nespochybniteľný fakt. Jednoducho to viem. Cítim to tak. Som človek dediny, nie človek mesta.

Odpovedí na otázku „Prečo je to tak?“ je hneď niekoľko.

Prv z dôvodov je, že na dedine sú moje korene.

Vyrastala som a doteraz žijem v malej dedinke na kopci, vlastne skôr osade ako dedine. Pár bytoviek a domčekov uprostred hôr. Neďaleko odtiaľto je rekreačný areál, niekoľko chát. A ešte aj protialkoholická liečebňa. A všade okolo lesy. Bývame v bytovke hneď na kraji kopca. Strmá stráň otvára nádherný výhľad do diaľky. Na okolité kopce a hory, na zdychavské lazy s chalúpkami na úbočí. Večer tam blikajú v tme malé svetielka a ja si občas predstavujem perníkový domček, ku ktorému práve prichádzajú Janko a Marienka. Odlupujú si perník, dvere chalúčky sa so škripaním pántov otvárajú a ...

Druhý dôvod je, že naše dedinské korene siahajú ešte hlbšie.

Aj moja mama sa narodila a vyrastala na dedine – pod Tatrami. Oco sa síce na dedine narodil a žil tam do 7 rokov, no potom sa odsťahovali do mesta. Vyrastal v sídliskovom paneláku na 7. poschodí a mne je to trochu ľúto. Hovoríeva, že v meste bolo dobre, no teraz by sa tam veru neodšťahoval.

Mama spomína na svoje detstvo na dedine často a vraví, že pre ňu k dedine neoddeliteľne patrí aj práca v záhrade či na poli, chov hydiny či prasiat, kikiríkanie kohúta, pach hnoja v maštali či kravy idúce z paše podvečer dedinou zvoniac zvoncami. To je dedina jej detstva, ktorú som sa aspoň na chvíľu pokúšala zažiť na prázdninách u starej mamy. Kohút kikiríkal, prasa krochvalo, aj hnoj bol v maštali, no kravy sa večer dedinou z paše nevracali. Ako aj, keď po ceste chodí toľko áut.

Tretí dôvod môjho „som človek dediny“ je, že na dedine je úžasne.

Svet je krásny, ale u nás na dedine je ešte krajší. Vôňa lesa, kvetov, šum lístia v korunách stromov, plávajúce oblaky – všetko na dosah. Žijeme v tesnej blízkosti prírody - dubáky pár metrov od bytovky, občas popod balkón prebehne zajac, v noci aj líška.

A rána z nášho balkóna sú najúžasnejšie. Slnko pomaly vychádza spoza obrovského kopca, pozvoľna prežaruje lesy na okolitých svahoch a mamine obité kvetináče na balkóne hladká lúčmi ako prstami rovnako, ako hladká Bratislavský hrad či vily boháčov v meste. Vykresľuje obrysy stromov, vynárajúcich sa čoraz zreteľnejšie v rannom opare. Hlboké ticho, len občas začvirká zo sna sa preberajúci vtáčik. A zrazu sa slnko vyhupne nad vrchol najvyššieho kopca a je tu s nami. Prežiarí krajinu svojim teplom a sviežimi farbami. Vyčaruje malé dúhové svetielka v letnom aj zimnom ráne, krajina sa rovnako trbliece v kvapkách rosy i v snehových vločkách.

A potom prichádza búrka. Obloha sa zatiahne oloveným plášťom, mračná sa valia úbočiami a dážď v pásoch postupuje krajinou, najprv z diaľky šumí, postupne s dupotom prichádza, prechádza, odchádza a zanecháva prírodu občerstvenú, osvieženú po dobrom kúpeli.

Večer všetko temnie, obzor zlatisto oranžovie, tmavočervenie, tmavne čoraz viac a nakoniec slnko zapadá za kopce, v šere sa strácajú obrysy stromov, objavujú sa svetlá na zdychavských lazoch a hviezdy na oblohe. Je noc, jej ticho občas preruší len zaštekánie psa. Dvere perníkovej chalúčky sa so škripaním pántov otvárajú a ...

Z balkóna často s mobilom ruke a so zatajeným dychom sledujem, ako sa krajina mení, zachytávam na fotografiách jej prebudenia aj usínania, jej prerody. Úlomky spomienok.

Ďalší dôvod môjho „cítim sa dedinským človekom“ je, že na dedine sú si ľudia bližší. Je to tým, že sa poznajú.

Nemám rada anonymné davu ľudí v meste. Rady v obchodoch, kopy áut, hluk a smrad z výfukov. Hľby panelákov vedľa seba, naozaj ľutujem deti, ktoré v nich musia žiť. Idú sa vonku hrať a všade okolo paneláky. Nezažili, čo je to spustiť sa na sánkach cestou pri bytovke (u nás prejde za deň snáď zo päť áut). Nezažili, čo je to vybehnúť pod bytovku a nazbierať si lesné jahody. Iste, majú po ruke obchody od výmyslu sveta, ale my chodíme do obchodov len keď niečo potrebujeme kúpiť. Mama dochádza do práce v meste a tak nakúpi každý deň. Ja aj moje sestry síce tiež musíme do školy denne cestovať, ale určite by sme nemenili.

Dôvodom, že som človekom patriacim do dediny, je aj skutočnosť, že na dedine sa žije inak.

Život má na dedine iný rytmus. Mestský uponáhľaný štýl sa lepí aj na mňa, keď idem do školy či zo školy. Cupoce, dupoce, rýchlo, rýchlo... Utekaj od autobusu do školy, aby si prišla načas... ponáhľaj sa zo školy, aby si stihla autobus... Striasam ho poobede z pliec nastúpením do autobusu s hlbokým výdychom. Tu v horách má život iný krok, pomalší, nenáhlivý, rozvážnejší. Vie aj postáť, rozhliadnuť sa okolo seba. Nejde len po povrchu, ale viac aj do hĺbky.

Život na dedine sa nemení tak rýchlo ako v meste. Dýcha v ňom vždy trochu minulosti. Tu u nás žije málo ľudí, mnohí byty využívajú len rekreačne, tradície chýbajú. No mama spomína na zvyky z jej rodnej dediny často (tradície Vianoc, veľkonočné vrstvy putujúce dedinou, zvyky pri rôznych príležitostiach) a moje sesternice, ktoré tam žijú, majú aj vlastný kroj a tancujú v súbore. Ľudia sa snažia na dedine tradície uchovať, uvedomujú si ich vzácnosť a posolstvo z hlbín času. Posolstvo radostí aj starostí života ľudí, ktorý tu žili pred nami.

A ešte jeden dôvod, prečo som človekom dediny, vám prezradím – dedina je hlboko vrytá v mojom srdci.

Možno je život v meste pohodlnejší, bezstarostnejší, menej upracovaný ...

Lenže dedina sa usadila v mojom srdci.

P.S.: A viete čo? Prezradím vám tajomstvo – aj blato je na dedine úplne iné ako v meste. V meste je nepríjemne žltohnedé, čvachtavé, lepivé, všetko zamaže. Kým na dedine...

Hej, dedina sa usadila v mojom srdci.

vek: 16 rokov, bydlisko: Predná Hora 480, 049 01, škola: Prvé slovenské literárne gymnázium (PSLG) v Revúcej, 2. ročník

1. MIESTO: KATARÍNA ŽELINSKÁ

„Nechcem, aby ľudia okolo mňa zomierali predtým, než v nich nájdem neskazený kúsok a naučím sa ich práve preň milovať.“ (Katarína Želinská)

Pozn. autora: Táto poviedka sa nezakladá tak celkom na tom, čo sa stalo. Nikdy som spievať nevedela, aj keď som po tom neskutočne túžila. Nikdy som si nepodala prihlášku na jednu z najprestížnejších škôl v Miláne. Ale mala som a, chvalabohu, ešte stále mám učiteľku spevu, ktorá ma už dávno spievať neučí, no kedysi sa s tým poriadne natrápila. A toto nie je jeden zo skutočných príbehov, toto je pohľad na ňu a na jej skutočnú tvár pod prísnu maskou. Nie mojimi vrúcne lúbiacimi očami, ale očami tých, ktorý si častokrát naivne myslia, že ju poznajú takú, aká naozaj je. Toto je príbeh o tom, akí sme niekedy zbytočne povrchní a odhodlaní nedať šancu druhým aj s ich nedostatkami. A možno aj o niečom inom.

Tridsať smiešnych sekúnd hodiny spevu

Ó bože, ó bože, ó bože... Rozdýcham to, urobím tri kroky, zavriem oči, otvorím oči a... Dopekla, je to tu stále! Čo sa robí v takýchto situáciách? Ako sa zachováva pokoj, udržuje chladná hlava, reaguje pohotovo?! Prečo som si len na kurze prvej pomoci posielala s Mišom lístočky... A prečo tá stará krava musela odkvácnuť práve teraz, pri mne a na mojej hodine?!

Ako zistím, či dýcha? Niežeby mi na tom bohvieako záležalo, ale s takou zástavou srdca sú potom strašné opletačky. Myslím, že som niekde čítala, že treba priložiť zrkadielko k ústam a ak sa zarosí, nebezpečenstvo je zažehnané. Ale kde v tejto hraničnej chvíli vziať zrkadlo?! Kabelka! Jej kabelka... No čo, ide o život. V prípade krivého obvinenia sa vyhovorím na pud sebazáchovy. Nechcem ísť predsa do basy za vedomé neposkytnutie prvej pomoci! V priebehu dvoch sekúnd som mala obsah kabelky najprísnejšej učiteľky konzervatória K. S. Stanislavského na špinavej zemi pred sebou. Rúž, peňaženka, cigarety, kľúče... Počkať, cigarety? Ona nosí pri sebe cigarety?! A mňa bude buzerovať, že si dymom ničím hlas, že mám primálo rokov na také veci, že dospeli sa môžem stať aj inak?! Pani profesorka, pche! Zrkadlo, inštinkt ma nesklamal. No dofrasa, čisté ako ja pri nečakanej razii... Zomrela. Kaput. Koniec.

Možno infarkt. Stres, vysoký krvný tlak z našich speváckych výkonov, pokročilý vek, cigarety ani nehovorím. Alebo rakovina, keď tak pozerám na tú vraždiacu krabičku. Hm, slimky, mentolové, dvojité filtrácia – to predsa nemôže byť až také... Kriste, čo poviem polícii?! Čo ak ma budú podozrievať z vraždy?! Taká nečakaná smrť sa predsa musí prešetriť a trojka v klasifikačnom hárku môže byť považovaná za dostatočný motív... Nie, nie, ja len pekne porozprávam, ako sme robili jasné

vokály, ako mi jeden obzvlášť nevyšiel, ako sa ona postavila, aby malo krupobitie „dobrosrdečných“ upozornení a pripomienok väčší účinok, ako mŕtvolne zbledla, chytila sa klavíra, chvíľu balansovala v horúcom vydýchanom vzduchu a napokon s tichým žuchnutím skončila na koberci. Ja za to nemôžem. Ja nič. Strčím hlavu do piesku a vykuknem, keď bude po všetkom.

Ešte nikdy nikto nezomrel v mojej prítomnosti. Je to zvláštny pocit. Chvalabohu, že prvýkrát sa mi to stalo práve s ňou. Jej večné „Si lenivá ako voš!“ alebo „Vôbec ma nepočúvaš!“ mi rozhodne chýbať nebude. Vlastne, bude ona niekomu chýbať? Spolužiaci mi v domnení podielu viny na odchode významnej hlasovej pedagogičky pošlú ďakovné listy a milióny nevinných detí som už teraz zachránila pred budúcou krutovládou a tyraniou. Ani s kolegami bohvieako nevychádzala. No, tak možno mala nejakú rodinu, čo príde na pohreb, aspoň z povinnosti. Dcéra alebo syn, ak sa jej pošťastilo priviesť na svet podobné individuum. A bola ona vlastne vydatá? To je fakt divné, že tu chodím štyri roky denno-denne a neviem. Keby som si to spočítala, tak som s ňou v podstate strávila plus mínus osemsto hodín života. Osemsto hodín s človekom, o ktorom viem povedať jedine to, ako sa volá! Nie je to smiešne? Že o sexuoši z najnovšieho poobedňajšieho seriálu, ktorý sledujú všetky baby z našej školy, mám dvadsať článkov a viem aj s kým chodil predtým, než si našiel pätnástu frajerku. Je pravda, že ona nemala také nádherné prenikavé modré oči ani tehličky na bruchu, ale aj tak. Mohla som sa niekedy opýtať, pre zaujímavosť. Keď jej zvýšili plat alebo inokedy, keď mala lepšiu náladu. Napríklad vtedy, keď mi urobila čaj, lebo som mala nádchu. Alebo keď mi dovolila učiť sa na test z teórie cez hodinu. A aj vtedy, keď mi zdochol Trhaj a nechala ma fňukať vo svojom kresle ako nejakého zasrana. Nemusela som intonovať a ešte aj vreckovku mi dala.

Ona bola inak hrozná egoistka. Pamätám si svoju prvú hodinu, akoby to bolo dnes – ten istý klavír, ten istý koberec, ten istý zachmúrený ksicht, v tejto triede sa v podstate tristo rokov nič nezmenilo. Vošla som, pozdravila a ona nič. Ani na mňa nepozrela. Čmárala čosi do hárku a moju prítomnosť vzala na vedomie možno po dvoch minútach. „Sadnite si,“ kývla vtedy hlavou ku kreslu, do ktorého potom väčšinou usádzala všetkých previnilcov, lebo ešte nevidela, aká som krpatá a koľko mám vlastne rokov. „Čokoľvek vám hovorila triedna profesorka, zabudnite na to. Tu budete poslúchať mňa a len mňa. Požadujem, aby ste chodili na hodiny maximálne pripravená, piesne si budete niekedy naštudovávať samostatne. Nestrpím akékoľvek výhovorky, flákanie ani nedôslednosť. A nerobí mi najmenší problém nepustiť do ďalšieho ročníka celú svoju triedu.“ Mala som dosť. Jej hlasu, prekúrenej triedy aj vzduchu, z ktorého bola vydýchaná všetka radosť, smiech aj dobrá nálada. Deň čo deň, týždeň čo týždeň, mesiac čo mesiac prežívať vrtochy bývalej opernej speváčky neschopnej zmieriť sa s postavením odmietnutej koncertnej divy je veľa aj na slona. Nie raz mi v návale zlosti vykričala, ako jej zbytočne pijem krv, ako mohla teraz stáť na javisku pred vypredanou sálou a odovzdávať svoje „úžasné“ skúsenosti ľuďom, ktorí by to viac ocenili. Ja chápem, že určite našla väčšie zadosťučinenie v potlesku než v našich heroických speváckych výkonoch na trápnych promenádnych koncertoch, no keď raz prijala miesto učiteľky spevu, mala s tým počítať.

Každý deň voľná štvrtá a piata hodina, to sú vyhliadky do ružovej budúcnosti! Kým nájdu náhradu, upravia rozvrh, školský rok bude v nedohľadne. Moja príprava na koncoročné skúšky síce tiež, ale to sa spraví. Tri mesiace nemusím otvoriť ústa... Zvykla som si, to je pravda a musím priznať, že teraz ku koncu ma začalo najmä muzikálové spievanie baviť. Zohnala mi všetky noty z Broadwaya a vedela ich neskutočne hrať, klavír mi vtedy vytiahol a začaroval hlas a cítila som nepredstaviteľnú energiu, akoby som naozaj stála na tom Broadwayi a nechávala sa hladiť masami nadšených divákov visiacich na tónoch, čo kĺzali z pódia a mojich pier priamo na nich. Vtedy som ju chápala a ona chápala mňa. Boli sme tak profesionálne prepojené, prestala úzkostlivo vnímať technické detaily, počúvala so zavretými očami, dokonca tak aj hrala. Ale nikdy to netrvalo dlho. Minúta, dve, pol

piesne, kým mi nepreskočil hlas. Potom sa zase prebrala z umeleckej kómy, spomenula si, aká je zlá a pokračovala v dusení nekonečným opakovaním pokašľaných častí. Za celé štyri roky ma prekvapila jeden jediný raz – keď vyvesili dolu na nástenke oznam o konkurze na stážistu do divadla. Tak strašne som ho chcela vyhrať, ako strašne sa teraz teším. A vyhrala som. Naivne namyslená a presvedčená o svojich bezkonkurenčných kvalitách. Od jednej do krvi prehrou urazenej účastníčky som sa potom dozvedela, že „nie každý má to šťastie, mať za zadkom niekoho, čo svojho žiaka pretlačí aj cez mŕtvolu tam, kde chce“. Keď som pátrala po príčinách svojho zaslúženého úspechu, došla som k jednej členke komisie, bývalej spolužiačke mojej učiteľky spevu. Zdalo sa mi nepredstaviteľné, aby tá poctivá, prísna a bezohľadná fúria spoza klavíra bola schopná vôbec vysloviť slovo „protekcia“. Dezertíky, čokoládky a kytice, to nikdy nebolo moje a poďakovať som sa bála. Áno, svojich žiakov sa vždy zastávala, ak mali pochopiteľne pravdu. Málokedy však o tom vedeli, akoby sa aj ona bála toho „ďakujem“. Bola divná.

Troch bývalých absolventov vyspievala do opery, jedno dievča študovalo koncertný spev vo Viedni a jeden chlapec muzikálové herectvo. Mňa donútila podať si prihlášku do Milána, na jednu z najprestížnejších škôl na svete. Mama ma skoro zabila, zbytočne som sa jej snažila vysvetliť, že som sa nemohla brániť. Prípravou na prijímačky ma týrala posledné dva mesiace. No a teraz to vyzerá tak, že tam pôjdem sama. Jej spoločnosť by ma ani zďaleka nenadchýnala, no predsa len – sama v cudzom svete, bez odbornej pomoci a klavírneho sprievodu... Zrazu vidím tú istú kabelku, ten istý klavír, tú istú prekúrenú triedu a je mi ľúto. Inak. Chvíľu tu sme a o chvíľu už nie. Je to hnusné. Ten spôsob, akým ľudia zomierajú a nechávajú tu ostatných, zaskočených a zmätených. Čo keby som na tom koberci ležala ja? Sklonila by sa nado mňa, aby mi priložila zrkadielko k ústam? Dala by mi umelé dýchanie, zavolala záchranku, zburcovala rodičov? Chcem počuť áno a sama ho nikomu nepoviem. Som presne taká sebecká sviňa, aké nenávidím. Boľavé zistenie. Že tie veci rozsypané po zemi a spolu s nimi veci okolo nás sa už nikdy nepohnú tak, ako predtým. Môžem sa tváriť, že je mi to fuk, zatvárať oči, strkať hlavu do piesku. Aj tak viem, že večer prídem domov a budem ticho rumázgať pod perinou chrániacou ma pred neželanými pohľadmi, lebo to mám vo svojej prirodzenosti ako všetci. Budem vedieť žiť s pocitom, že vedľa mňa zomrel človek, ktorého som chcela nenávidieť, no nie poznať?

Pane Bože, ja už budem dobrá a sľubujem, že už nikdy sa mi nebudú hlavou preháňať také hlúposti. Len prosím ťa nedovoľ, aby som také niečo ešte niekedy zažila. Neznášam ju, pohrdam ňou, privádza ma do zúrivosti – ale nechcela som, aby zomrela. Nechcem, aby ľudia okolo mňa zomierali predtým, než v nich nájdem neskazený kúsok a naučím sa ich práve preň milovať. Tridsať smiešnych sekúnd na kolenách vedľa najhoršej učiteľky, so zrkadielkom v mokrých a roztrasených rukách. Tridsať smiešnych sekúnd a môj život nikdy nebude ako predtým.

* * * * *

No to som to dopracovala, k trápnyim vetám z lacných románov. Křčovito sa nadýchla, ako človek, čo bol hrozne dlhú dobu pod vodou a konečne sa vynoril. „Čo sa stalo?“ Žije! Doparoma, ten hlas, rovnako nepríjemný ako vždy, len trochu slabší, nemôže byť iba mojou halucináciou. Nemotorne chcela vstať, ale tak sa jej triasli kolená, že som sa na to nemohla pozeráť a podoprela ju. „Omdleli ste.“ Načo sa to tu teraz hrám?! Matka Tereza, hoci na tvári mi zasychajú slzy, ktoré som len pred chvíľou prelievala nad svojou sprostosťou. „Zatočila sa mi hlava, všetko sčernelo a...“ „Napite sa!“ vtisla som jej do ruky narýchlo naplnený pohár. Pomaly ho vyprázdnila a ešte stále pôsobila mierne dezorientovane. „A čo tie veci...?“ Odrazu aj mne padol pohľad na neporiadok na zemi. „Ehm...tašku ste stiahli so sebou!“ To som celá ja, radšej ochrniem ako prestanem klamať. „Ktovie, či sa nerozbilo

zrkadlo,“ odvádza som pozornosť hraným záujmom o drobný predmet ležiaci znovu uprostred celej miestnosti. „Nie, nemohlo, je na ňom taká ochranná fólia proti nárazom.“ Čo? Fólia?! No doriti, ja som vážne krava na entú! Neveriacky som palcom prechádzala po hladkom igelite. Predtým tam nebol, prisahám! Skúmavo si ma premeriavala, aj keď som sa zúfalo a nenápadne snažila utrieť si tvár. „Ty si sa zľakla?“ Niééé, vôbec nie, ja som len... „A ako!“ zrazu všetko, čo som v sebe dusila, vytrysklo von v plnej sile a ja som sa jej vrhla do náručia, na chvíľu zmyslov zbavená. Nechápavo sa bránila. „Ja som myslela, že ste mŕtva!“ zasa som sa rozvzlykala. Nešikovne ma hladila po vlasoch. „Ivanka...“ Chvíľková slabosť prešla. Ježišmária, čo to stvárať?! Budem vôbec niekedy normálna?! Zahanbene som sa odtiahla. Keby som bola Harry Potter, vysajem jej spomienky na dnešný deň. „No a vy... Nie ste,“ pokúsila som sa o chabý úsmev. Čierny humor, ten mi išiel stále. Vtedy som prvýkrát na tej strašidelnej vráskavej tvári videla nadvihnuté kútiky úst. Určite sa mi to len zdalo. „Tak, kde sme skončili?“ Ja som vedela, že ona ma bude skúšať z techniky aj na vlastnom pohrebe! „Keby si videla ten svoj výraz,“ preložila si nohu cez nohu, uškŕňajúc sa, no ešte stále nevstávajúc z kresla. Toľko mimických zmien som na jej tvári nevidela za štyri roky. „Neboj sa, chvíľu potrvá, kým sa vôbec postavím... Otvor prosím ťa okno.“ Poslušne som vyskočila ako srnka. „A teraz mi podaj cigarety.“ Si ich zober sama, ty des... Dobré no, niečo som sľúbila. Ona si vážne ide zapáliť, zbláznila sa?! Druhýkrát ju kriesiť nebudem. „Dvihne mi to tlak a bude dobre.“ No určite. „Môžeš si jednu zobrať.“ Mám vidiny. Som námesačná?! Opatrne som si vytiahla z krabičky tenkú cigaretu, len aby som pochopila, že sa mi to sníva. Ale nič sa nedialo. Tak som jej podala zvyšok a pripálila si. „Ale toto je poslednýkrát, rozumieš?! Nech ťa nikdy viac nevidím s cigaretou v ústach!“ Vitajte v každodennej krutej realite.

Katarína Želinská, bydlisko: Komenského 30, Sabinov 083 01
škola: VŠMU, Divadelná fakulta, Ventúrska 3, Bratislava 813 01
vek: 18 rokov

III. KATEGÓRIA

ČESTNÉ UZNANIE: IMRICH JESENSKÝ

„Pomôžem vám, vidím, že zbierate gaštany,“ povedalo dievča ...“ (Imrich Jesenský)

Gaštany

Po dlhšom a úzkom námestí, ktoré sa zvažovalo až k rieke Revúca, prehánalo sa neprijemné vetrisko. Ináč by bol pekný, slnečný októbrový deň, blížilo sa k poludniu. V parčíku pod stromami vietor miešal opadané lístie z líc, pagaštanov, brestov a čerešní vtáčnic. Lístie bolo sfarbené od jemnej žltej po načervenalú, na chodníkoch ho bolo plno. Ľudia sa náhlili všetkými smermi, niektorí sa na chvíľku pristavili, prevraveli niekoľko slov a šli ďalej.

Postarší muž sedel v skromnom závetří na lavičke. Silván sa volal. Pozoroval ľudí, ktorí prechádzali okolo. Napínal zrak jedného oka, druhé stratil po úraze pred rokmi. Nepomohli ani niekoľkonásobné operácie. A to druhé oko bolo tiež oslabené. Všimol si vo vzdialenosti asi pätnásť krokov, že vietor zráža z košatého vysokého stromu niečo ako gaštany. Šiel bližšie, aby sa presvedčil. Boli to ony, pagaštany konské. V množstve opadaného lístia sa začal prehabávať a zbierať. Išlo mu to pomaly, nemotorne. Z neďalekej školy vyšlo dievčatko s obrovitánskou taškou na chrbte.

„Pomôžem vám, vidím, že zbierate gaštany,“ povedalo dievča, tašku z pliec zhodilo na lavičku.

„Ďakujem za ochotu,“ poďakoval sa Silván a pokračoval, „iste ideš zo školy. Do ktorej triedy chodíš?“

„Som druháčka,“ povedala.

Silván sa jej prizrel. Vtedy zbadal, že ľavú stranu obličaja mala dávnejšie oparené. Pleť bola na líci, uchu a šiji červenia a lesklejšia. Školáčka šikovne prehrabávala lístie a zbierala gaštany.

„Ujo, čo budete s nimi robiť?“ opýtala sa Silvána.

„Mám vnúčence,“ odpovedal a kládol gaštany z kôpky na chodníku do tašky, „a malá kika sa im poteší najviac.“

„Chodí už do školy?“ bola zvedavá.

„Áno, teraz sa stala prváčkou,“ odvetil dievčatku.

„Aha, aký maličký gaštanček!“ zvolalo dievčatko a podávalo mu ho.

„Bude medzi nimi ako taký Janko Hraško,“ usmial sa Silván a pokračoval: „Čo ti mám dať ja za to, že si mi pomohla?“

„Pozdravujte Kiku. Nech ju gaštany potešia,“ tiež s úsmevom odpovedala.

„Iste sa poteší,“ zvolala, „a porozprávam jej i o tebe. Aká si prívetivá!“

Otvoril druhý priečinok tašky, do ktorej dával gaštany. Vybral novučičku knižku. Obrátil sa na dievčatko.

„Mám sa ti čím odvdáčiť za tvoju pomoc,“ hovoril Silván a podával malej knižku.

Uchopila ju oboma rukami.

„Prečítaj si ju s rodičmi,“ pokračoval Silván, „iste sa vám bude páčiť. To som ju ja napísal. Venujem ti ju za pomoc s gaštanmi.“

„Och, ďakujem vám,“ milo a prekvapene riekla malá, „aj ocinko a mama sa potešia.“

„Tomu budem veľmi rád,“ odvetil Silván a rozišli sa.

Kika veľmi rada a opakovane chcela počúvať tento dedkov príbeh. A hrášok medzi gaštanmi bol dlho jej obľúbenou hračkou. Spomínala na dievčatko, aké asi bolo. Veľmi túžila raz ju stretnúť. Vedeli by si toľko toho povedať!

Imrich Jesenský

3. MIESTO: JOZEF PÁLENÍK

„Odkiaľživa je to tak. Každá dedina má dolný a horný koniec ...“ (Jozef Páleník)

CHALUPÁRSKA DEDINA S DVOMA HORNÝMI KONCAMI

(reportáž)

Odkiaľživa je to tak. Každá dedina má dolný a horný koniec, obchod, krčmu a spravidla aj „kulturák“. Niekedy aj kostol. V jednej z najmenších obcí Kého kraja (o tento primát súperí s Konárovcami v staroveskom okrese) však posledne menovaná stavba chýba. Absentuje však aj dolný koniec, pretože dve vetvy ciest z mininámestia (či „nádedinia“?), ktoré atypicky leží na pokraji tejto malebnej viesky, vedú miernym stúpaním do okolitých hôr, kde sa nenápadne strácajú ani čoby neposlušný lagan pred karhavo zdvihnutou rukou matky.

Moja Rodná, tak sa volá, leží v nadmorskej výške stotočných 430 metrov nad morom a keď sa z Peknej Dediny vydáte cez Inku nad Avou a jej o čosi väčšiu „sestru“ Inu nad Avou, nemôžete zabľúdiť. Inam už cesta nevedie, len do Mojej Rodnej, kde akoby zostala stáť. Nie však život každodenný, ktorý tu na rozdiel od väčších aglomerácii pulzuje nesmierne pokojným tempom.

Keď som dorazil na okraj Mojej Rodnej, kde sa cesty rozdeľovali, chcel som sa opýtať, ktorá vedie k miestnemu úradu. Ale komu položiť otázku, keď nikde ani živej duše, všade pokoj a velebné mĺkve ticho. Z neďalekých lesov ho „rušil“ iba spev vtáčat, ktoré bezstarostne diškurovali. O čom, to iba ony znali. Napokon sa mi podarilo objaviť skupinku chlapov, ktorí statočne „hlušili“ na jednej z chalúp, ale na moju otázku len bezradne krčili ramenami.

„*My nie sme stadiaľto a poznáme len cestu hentam,*“ pohodí hlavou jeden z nich smerom k zatvorenému hostincu. Napokon sa mi predsa len podarilo nájsť správny kurz a dostať sa k miestnemu úradu, pred ktorým už postával ako starostlivý hosť richtár Pavol Jozefík. Po strmých kamenných schodoch kráčame do jeho kancelárie, ktorá akoby nepatrila do tejto doby. Myslím pracovnej. Starší stôl s minimálne rovnako starou stoličkou sú jeho pracoviskom, v ktorej by ste márne hľadali dnes už viac než samozrejmy počítač, v kúte spokojne driemu kachle. Kdežeby komfort. Jednoduchosť, bezprostredná srdečnosť a úprimnosť tu vládne. „*Tak si tu žijeme*“, ledabolo prehodila hlava obce. Tak teda ako, pán richtár?

„*Podľa posledného sčítania máme 44 obyvateľov, domov je 117, z toho je trvale obývaných 35, ostatné slúžia na chalupárske účely,*“ začal predstavovanie Mojej Rodnej 64-ročný P. Jozefík. Pritom ešte v roku 1970 mala obec približne 300 obyvateľov, odvtedy však klesajúcu demografickú krivku nie a nie zastaviť. „*Keď som v roku Pána nastúpil do funkcie richtára, ešte tu bolo asi 120 obyvateľov, ale za ostatné roky poklesol ich počet na súčasný stav,*“ s nostalgiou spomína richtár. „*Vo väčšine domov žije iba jeden človek, len dve rodiny sú štvorčlenné.*“

Škola tu ako-tak prežívala do roku končiaceho osmičkou, potom z pochopiteľných dôvodov zanikla. Aby nenastal omyl – tie pochopiteľné neboli politické. Jednoducho spustla. Momentálne tu nie je žiadne školopovinné dieťa, zato sú tu tri, ktoré majú predškolský vek, tie však svoje, zatiaľ ešte bezstarostné dni trávajú v materskej škole v lne nad Avou. Vekový priemer obyvateľov až tají dych – približne 70 rokov. Jedno z detí má tri roky, dve po 5 rokov a na svojich vyvolených tu čakajú aj dve slečny, 18 a 22-ročná. To je z omladiny všetko. Na opačnom vekovom póle je dvojica starkých s deviatimi krížikmi na chrbte. Na spočítanie obyvateľov z kategórie činných, teda práceschopných postačia takmer prsty dvoch rúk. Je ich dvanásť, lež aj z toho sú traja nezamestnaní. Aj napriek vysokému priemeru úmrtnosť tu nie je veľká. Jeden-dvaja ročne, sú však aj roky, keď hrobár nemá do čoho „pichnúť“. Nuž, hrobár ako hrobár. Ľudia kopú v prípade potreby hrob podľa poradia súpisných čísel. A ak nemá kto, musia si príbuzní zomrelého poradiť svojpomocne. Mimochodom – v dome smútku je aj mraziaci box. A to je na tunajšie pomery nepochybne pokrok.

Spojenie s okolitými sídlami (ťažko hovoriť o okolitých, keď sú orientované iba jedným smerom) je autobusmi, ktoré sem premávajú. Zriedka, ale predsa. „*V zime sú trocha problémy, ale cesty zvyknú byť prehrnuté a zjazdné,*“ netajú spokojnosť P. Jozefík. „*Autobusy prejdú, aj osobné autá.*“

Kultúrny dom, situovaný na vršku, je neveľký, ale je. Útulná sála ako väčšia obývačka prominentnej vily, prilahlá miestnosť bola kedysi miestnym úradom. Nechýba však javisko, ba dokonca na ňom v kúte odpočívajú divadelné kulisy ako spomienka na zašlé ochotnícke časy. Zaprášené kulisy, zaprášené spomienky. V poslednom období sa tu konajú dni ovocia a medu, vtedy zvyčajne oživia aj funkčnú sušiareň ovocia. Síce viac-menej len propagačne, ale predsa.

„*Pitnú vodu ľudia čerpajú zo štyroch verejných studní, funkčné sú vlastne len tri, niektorí však majú vykopané aj svoje studne,*“ približuje vybavenosť obce richtár. „*Drevo, uhlie, to sú zdroje tepla.*“

Na prechádzke obcou, ktorá netrvala príliš dlho, veď miestne komunikácie majú dĺžku asi 1200 metrov, som naozaj videl, že domy nie sú mŕtve. Záclony, čisté dvory, vybielené podstienky, ponatierané ohrady, to všetko nasvedčovalo, že predsa len tu nie je tak pusto, ako sa na prvý pohľad zdá.

„Cez víkend je tu možno aj stovka ľudí,“ s hrdosťou poznamenáva P. Jozefík. „Niektorí chodia pravidelne, iní zriedkavejšie. Tamto má dom hokejista Rudolf Strelec,“ ukazuje na jeden na pohľad obyčajný dedinský dom, „tam zasa doktor Oto Modrý a tamten dom patrí riaditeľovi Závodu v meste.“ Prehľad o „svojich“ chalupároch má richtár Mojej Rodnej naozaj znamenitý. Keď som, prechádzajúc obcou, počúval tie mená a funkcie, uznal som, že z tejto podhorskej dedinky by hádam mohla byť možno aj malá Bratislava. Alebo aspoň Banská Bystrica. Pochôdzku nám spestroval žblnkajúci potôčik, z ktorého sa vraj možno bez obáv napiť. Žiadne žalúdočné ťažkosti, žiaden týfus, cholera, či iná pliaga. Čistá, pramenistá...

Okrem už spomínaného hostinca, ktorý je otvorený až podvečer a viac navštevovaný cez víkend, je v budove miestneho úradu aj obchod. Ak sa v súvislosti s predajňami zvykne hovoriť o otváracích hodinách, tak tu sa v prvom rade hovorí o otváracích dňoch. Tými sú utorok a piatok. Takže, kto si v ten deň nekúpi chlieb, má smolu. Alebo musí merať cestu do najbližšej obce, ktorou je Ina nad Avou.

Vedľa vidieť aj typické dvere hasičskej zbrojnice a intuícia nás neklame. Naozaj tu od roku 1926 funguje dobrovoľný hasičský zbor (momentálne má 12 členov) na čele s veliteľom Emanuelom Pánkom. Ten je súčasne aj zvonárom neveľkej zvoničky z konca predminulého storočia, stojacej na kopci nad obcou. Pravidelne večer a ak je doma aj na obed, to sú časti dňa, kedy svojimi rukami rozhodá srdce zvona. S jeho menom sa spája aj posledná svadobná hostina v obci a to už prešlo viac ako päť rokov. Hasiči sú vlastne bez roboty, veď na súťaž nechodia (kto by aj cvičil, keď mladých niet) a naposledy v obci horelo v roku 1945. Chválabohu, pekne dávno.

„Kedysi tu bolo rozvinuté aj poľnohospodárstvo, mali sme tri ovčiny, teraz hospodársky dvor patrí do Iny nad Avou. Čo sa dá poľnohospodári pokosia na senáž, čosi spasú jalovice.“

Zdalo by sa, že domáci chov tu musí prevltať. Horkýže. V celej obci jedna ošípaná, zopár domácich zajacov, nejaké sliepky. „Načo aj, starí ľudia to nepotrebujú, pre nich je to len starosť. Nakosiť, nakrmiť, prípadne aj krmivo zohnať. Navyše je tu aj výskyt jastrabov a líšok, najmä v zime.“ Ajhľa, a potom, že slovné spojenie „kde líšky dávajú dobrú noc“ je len planá povedačka. Zdá sa, že je to vskutku tak.

Prestavba je tu často skloňovaným slovom, no pojem výstavba už takmer archaizmus. „Naposledy sme postavili v roku 1970 budovu vtedajšieho emenvé, o rok neskôr predajný komplex, odvtedy je ticho.“ Stavebné ticho. Pravda, ak nerátame dva rodinné domy, ktoré ich majitelia postavili od základov. Na nich trónia aj televízne antény. Ako jedny z mála. Jednak starčekovia nepozerajú do televízora, jednak je tu pomerne zlý signál a tým aj príjem. STV 1 i 2, Markíza, to je vari všetko, s čím sa v Mojej Rodnej môže televízny labužník uspokojiť. Napokon tí, čo sem prídu chalupárciť, si chcú oddýchnuť aj od tejto domácej „pokušiteľky“. Veľmi im nechýba. Apropos, spomínaný predajný komplex, to je jedna neveľká miestnosťka pre možný obchodík s rozličným základným tovarom, ktorá je však toho času pustá, vedľa o čosi väčší výčap s kvartetom stolov. No čo, aj takéto podoby má predajný komplex.

Majestátne ticho a velebný pokoj ma sprevádzali v Mojej Rodnej. Až duša pookriala. Nestretol som autobus ani auto. Iba starší (asi manželský) pár odpočívajúci pri prameni vody, ženičku s taškou prhlavy pre hydinu, uja unudene opretého o bránku svojho dvora a partiu „hlušiacich“ chlapov pri prestavbe domu, ktorí poznajú akurát cestu „hentam“. K tomu zopár čakajúcich na jeden z mála autobusových spojov. Aj to boli len návštevníci, ktorí prišli „na skok“ pozrieť svojich blízkych príbuzných. Ba predsa.

„Ak sa tí z mesta sem vrátia, bude dobre. A možno ani nie, pretože tamto (ukázal na okolité lesy) už tu nebude,“ prognózoval bodrý vari šesťdesiatnik Štefan Kučeravý, ktorý, vypravádzajúc svoju dcéru, sa pri nás pristavil. „A hádam ani my tu už nebudeme,“ povedal smutno pri rozlúčke.

Ktovie, koľko je v jeho slovách pravdy.

Jozef PÁLENÍK
913 24 SVINNÁ 355
vek: 55 rokov

2. MIESTO: TATIANA HRABÁKOVÁ

„Danka sa spokojne usmeje. Už vie, ako sa mu dostať na kobyľku. Cíti ten zvláštny hrejivý pocit, ktorý pozná len učiteľ, keď deti dobre zvládnu učivo..., získa si kolektív detí...“ (Tatiana Hrabáková)

Aj my sme len ľudia

„Panebože, panebože....,“ bedáka v duchu po ceste zo školy Danka, „celá škola sa mi bude smiať. Mestečko aj sídlisko je malé, roznesie sa, že som sprostá učiteľka. Možno ma budú kresliť na steny so zajačimi ušami a chvostom alebo sa nájdem na internete...“

Spriada hororový scenár až do absurdity.

Danka je mladá, elegantná učiteľka, ktorá svojím prirodzeným sebavedomým vystupovaním si vie získať aj žiakov, aj kolegov. Dnes ale nevníma okolie, nerozdáva úsmevy.

„Prečo som radšej neprijala ponuku do Tiborovho podniku?! Zárobok dvojnásobný, preklady môžem aj doma, v práci žiadne stresy.... Rodičia aj Tibor sa hnevajú, že som neprijala ponuku... Som hlúpa, iný by po tom skočil všetkými dvadsiatimi...“

„Čo si taká zarezaná celý deň?“ vyzvedá jej kolegyňa a kamarátka Magda na druhý deň.

„Tak to konečne vyklop! Nechal ťa Tibor?“ ďalej dobiedza.

Danka má síce Magdu rada pre jej zmysel pre humor, aj ochotne poučí, keď má desaťročnú prax, ale nechce sa jej s pravdou von. Nakoniec na naliehanie to z nej vylezie von.

„Bola som suplovať u štvrtákov vlastivedu a rozprávali sme o zime, ako vtáčky odlietajú do teplých krajín, zvieratka sa ukladajú na zimný spánok, ako medvede, zajace....“ Tak som sa rozplývala v rozprávaní, kým sa neprihlásil taký vyťahnutý chalan:

„Ako môžu zajace v zime spať, keď starkému ohryzú v zime stromy v záhrade....“

Asi som riadne sčervenala, lebo zlomyseľne dodal:

„Ste učiteľka a nevíete to.“

Celá trieda sa zasmiala.

Aj môj dedo, poľovník, sa asi v hrobe obracia, že má takú hlúpu vnučku,“ dodá Danka utrápene.

To už sa Magda smeje na plné kolo:

„Prosím ťa, nenájdeš na svete učiteľa, ktorý by nezažil nejaké fiasko. Keď budeš mať dlhšiu prax, tak sa hneď vynájdeš - Chcela som sa presvedčiť, či dávate pozor...“

Alebo keď sa ma na niečo spýtajú, čo neviem, spokojne im poviem, že som sa s tým ešte nestretla, pozriem si to a nabudúce sa o tom porozprávame. To je prax. Každý ma niečo za sebou.

Naša matikárka Vierka, vieš tá maličká, má najlepšiu disciplínu na škole.. Ako to dosahuje, to sa aj riaditeľ čuduje. Nekričí, nezúri....

Keď niečo pred lavicami rozpráva, tak má vo zvyku si sadnúť na kraj katedry, aby ju videli aj v zadných laviciach. Vlni sa jej ale stalo, že naraz sa ocitla pod katedrou. Keď sa pomaly vyvliekla spod nej, prebehla očami po triede. Žiaci s vypleštenými očami na ňu zízali. V triede bolo hrobové ticho. Vtedy sa Vierka začala smiať. Smiala sa a smiala, žiaci sa pridali a stavím sa, že ju majú ešte radšej.“

Ako ju Magda rozveseľovala podobnými príhodami, Danka cítila ako sa jej na duši uľavuje.. A keď sa dozvedela, ako si Marcela z ministerstva školstva, postrach všetkých učiteľov, vyrobila faux pas, smiala sa už na plné kolo.

„Žiaci Marcelu raz tak vytočili, že vôbec nevnímala okolie. V čakárni pozrela von z okna, videla, že prší, vytiahla dáždňik a rozprestrela nad hlavu.. Spamätala sa až vtedy, keď si uvedomila úplné ticho v čakárni a všetky pohľady uprené na ňu. Rýchlo zavrela dáždňik, vykĺzla z čakárne a v duchu sa modlila, aby tam nebol žiaden rodič.

Veď my učiteľia sme predsa tiež len ľudia.“

„ A prečo Fero Jurka má toľko hanlivých kresieb a prezývok po sídlisku? Veď tak poctivo učí...“

„ Lebo je strašne dôležitý. Nič žiakom neodpustí, ponížuje, v kuse ich presvedča, že sú hlúpi, neschopní... Vieš, deň, kedy sa so žiakmi nezasmieješ, neporozprávaš, je zlý deň. Deti nás súdia nielen podľa toho, čo ich naučíme, ale aj ako ich berieme ako ľudí

Blíži sa rozprávkový čas Vianoc. Všetci sa tešia a Dankini šiestačikovia najviac – veď si pripravujú večierok. Vlni ich dostala Danka ako začínajúca učiteľka. Mali tiež večierok,. ale niektoré zaužívané praktiky chcela zmeniť. Prečo by si občerstvenie nepripravili sami?! Vlni mamičky doma upiekli, poslali, detičky si zatancovali a išli domom. To sa zmení. Majú v škole výborne zariadenú kuchynku, ktorú teraz využívajú len staršie žiačky na krúžky.

Milada, najlepšia organizátorka, porozdeľovala žiakov - jedni budú piecť, druhí sa postarajú o výzdobu, tretí o program, hudbu...Už vtedy ju najviac prekvapil Roman. Chlapec, ktorý ostatných spolužiakov prevyšoval o hlavu, bol tak u spolužiakov obľúbený, ako u učiteľov mal zlú reputáciu. Danka ho v duchu podozrievala, že si z nich strieľa. Tak napríklad v poslednom diktáte dal všade po š, č, ž ypsilon. Keď mu slovenčinárka pred matkou dohovárala, len zamrmlal:

„Aj tak mám vždy päťku, tak to je jedno...“

Rodičia asi naňho nestačia, veď už teraz má trojfarebné vlasy...

Roman bojoval za to, aby ho prideliť do kuchyne.

A teraz ho Danka pozoruje, ako sa potí nad snehom, ktorý šľahá nad parou do kremrolí .Diriguje spolužiakov, radí... Kde je jeho flegmatizmus?

„ No, Roman, ty ma prekvapuješ...Neviem, čo by som si tu bez teba počala... Veď ty si tu ako veľký šéf!“

„Viete, pani učiteľka,“ usmeje sa Roman, „ môj dedo je chatár a ja mu každé prázdniny pomáham. Baví ma to, aj keď ma niekedy zvozí pod čiernu zem. Chcem sa vyučiť za kuchára .“

Danka sa spokojne usmeje. Už vie, ako sa mu dostať na kobyľku. Cíti ten zvláštny hrejivý pocit, ktorý pozná len učiteľ, keď deti dobre zvládnu učivo..., získa si kolektív detí..., nadviaže kontakt s problémovým žiakom..... To nepochopí nikto, že takéto chvíle sú pre učiteľa vzácne - často jediným ocenením v jeho náročnej práci. Ale už v duchu spriada ďalšie riešenia problémov...

Najťažšie ju ešte čaká. Vlni okolo polroku pribudol do triedy Lojzo, Róm. Odniekadiaľ z východu Do kolektívu detí nezapadol . Je tichý, slabučký v učení, ale do školy chodí

pravidelne. Deti ho neprijali medzi seba, nebijú ho, neposmievajú sa mu, ale je pre nich vzduch. Ako ho zapojiť do kolektívu?

Zvažuje, zamieta, len vtom ju napadne spásonosná myšlienka. Zajtra hneď musí.....

1. MIESTO: EVA VLČKOVÁ

**„Porovnajte bodliak a margarétu a vysvetlite im obom, že porovnávať neporovnateľné sa nedá.“
(Eva Vlčková)**

Moje miesto na tejto zemi...

Hľadala som miesto, kde by som mohla obrastať machom. Z hlučného a zároveň tichého hniezda ma vyslali, aby som šla. „Život je ťažký,“ vzdychala som ťažkými dňami po rozlúčke z milovaného brlohu. Žila som život, aký som chcela, stretávala sa s ľuďmi, s ktorými som sa chcela. Niekedy s trpkým trápnyim pocitom – ani nie viny – skôr niečo, že nie som ako tí druhí. Som tým, čo chcem a porovnanie ma desí. Porovnajte bodliak a margarétu a vysvetlite im obom, že porovnávať neporovnateľné sa nedá. Najprv sa treba naučiť ich reč. Preniknúť do hĺbky a systému, prečo sú lupene biele a prečo tie výrastky pichajú. Prečo sú iní, živí ich tá istá hnedá hmota s množstvom červíkov, baktérií a s miliónmi živín. Zmeniť podstatu je možné len preniknutím do špiku kostí.

Neskôr, keď monotónnosť, šedivosť a nezmyselnosť dní sa stali neznesiteľnými, sama som odišla. Túžila som potom dlho. Odísť ďaleko, odletieť na mesiac, kde nepočuť hlasy, kde nerozoznať pohľady, kde je rovina bez obzoru a oceán bez brehu, kde nik nehľadí cez plece na písané riadky, kde dávajú krídla a neničia ducha. Ocitla som sa uprostred masy, chaotických informácií, behu a ničnerobenía. Chodila som, hľadala, stretala a odchádzala. Sama. „Je super nadväzovať nové kontakty, každý človek ťa môže obohatiť.“ Ťažená neustálym objavovaním a utekaním som neprestala veriť a snívať ďalší sen. Už-už som si bola istá, že som našla svoj prístav, keď sa mi noha, ruka a niekedy myseľ pošmykla. Alebo trhli. A voľný pád.

Nasýtla som sa splneného sna a snom sa mi stala odvrhnutá minulosť. Ani anjel nelieta s jedným krídlom. Aj ozubené koleso potrebuje zapadať. Aj zuby cvakajú a ruky sa spájajú. Rýpala som, driapala a kmásala svoju dušu roztrpčená myšlienkou a otázkou zvedavých detí. Zmietaná víchrom pochybností, prázdnoty a zbytočnosti som vyčerpaná padala až do môjho ja. Bolo to ďaleko.

Milujem objavy, za ktorými svitá slnko. Milujem facky, ktoré zaháňajú vlčiu tmu. Milujem schopnosť očí vidieť v tme a šere. Milujem neschopnosť žiadajúcu pomoc.

Z prachu som zdvihla oči a videla som jasne môj sen. Pravdivý a reálny. Videla som seba. Odvážila som sa vstať, utrieť oči, nechať zvláštne objavy ukryté a poodhaliť len závojom. Prišiel rýchlo a nečakane. A dlho očakávané. Vliezol pod kožu, do špiku kostí. Asi chcel pochopiť systém a hĺbku. Ako rastiem, z čoho žijem. Prečo nie som ako bodliak. A prečo voniam. A prečo sa rozvíjam. A pre čo žijem. Bola som poslušná. Bola som ako vymenená a konečne svoja. Pocit po pocite sa roztopil, nový sa narodil. Žily prijali darovanú krv a asi aj tvár zmenila svoj tvar. Systém sa nalomil a trochu opravil. Vravela som nie, musí prestať lúčenie. Ešte to nie som ja. No konečne som si mohla vystrieť chrbát.

Sprevádza ma. Ticho, niekedy hlasnejšie. V hmle, v slnečných lúčoch, pri víchrici aj na vrcholoch štítov. Chcem ujsť, ale v spleti labyrintu je len jedno východisko – cesta späť. Žiadam, volám, chcem

a hneď staviam svoj múr prianí a snov. Ťažko posúvam amatérske tehly do jeho rúk, aby budoval. Na kľúč sa to nedalo. Prikladám materiál, o iné sa nestarám. On ťahá múry a vyplňa škáry. Starostlivo ukazuje, upriamuje, dvíha a upravuje. Rozhodnutie oboch o spolupráci. Rozhodnutie o živote. Ťahať sa ako brečtan. Na silnom koreni, do výšky. Pýta sa a ja hovorím áno. Môj učiteľ. Ukazuje sen a plní ho. Stráca sa a prichádza. Hľadám a vidím... moje miesto na tejto zemi.

/Podhorie, 25 rokov/

INÉ PRÁCE: IVONA DANYUSOVÁ

„Vidíte toho predavača tureckého medu. Jeho syn mi veľmi pomohol. Vytiahol ma z bahna ulice a dal mi novú nádej začať.“ (Ivona Danyusová)

Predavač tureckého medu

- Máte tu len ten prehnane sladký med, alebo aj inšie? Dala by som si cigaretku. Máte? - zaznel hlas ženy, ktorej zovňajšok prezrádzal, že je homellesáčka. Páperová bunda z kontajnera na ulici Bórová, čiapka vsadená až na oči a zimné topánky, určite o dve čísla väčšie, čo to o nej prezrádzali. Črty jej tváre, poznačené životom na ulici, naznačovali, že v minulosti to bolo určite pekná žena.

Vytiahla zapaľovač, z tej páperovej bunky a opäť začala, - Vidíte, oheň mám, len cigaretka, cigaretka keby bola.

Ako tak mávala zapaľovačom pred nosom predavača tureckého medu, môj zrak spočinul na jej dlhých a upravených prstoch. Jej ruky boli nie len, že čisté, čo by ste u bezdomovca nečakali, ale hladké. Nechty starostlivo spilované do tvaru mandle, kožtička okolo nechtového lôžka pozatláčaná a na malíčku sa jej zablyskol vzor palmy. Áno, tak. Mala ich nalakované.

- Zmizni, prehovoril predavač. - Odlákaš mi zákazníkov. Nevidíš, že tu predávam turecký med a žiadne cigarety. Ak hneď nezmizneš, zavolám policajtov. Rozumieš! - zvyšoval intonáciu hlasu predavač.
- Dobre, dobre. Keď nemáte, tak nemáte. Ja by som si kúpila. Už odchádzam, dovidenia. - pomalým tempom sa záhadná bezdomovkyňa otočila a zamierila k východu staničnej budovy.
  - Vlaku...z Košíc do Bratislavy s pravidelným príchodom.....bude meškať asi štyridsaťpäť minút. Za meškanie sa vám ospravedlňujeme, - zaznel hlas zo staničného rozhlasu.
  - Doparoma, to bude dnes deň. Ráno beh na autobus, v stánku už nemali môj obľúbený časopis a teraz to meškanie. Smola. Dnešný deň budem mať prívlastok smolný.

Zrazu sa priestor okolo mňa uvoľnil, rozhliadam sa. Potom ozname o meškaní sa moji spolu – stojací, budúci spolucestujúci povytrácali. Rozptýlili sa, už neboli zoskupení pod oznamovacími tabuľami o odchodoch vlakov. Rozľahlý, voľný priestor stanice sa ukázal mojim očiam. Vysoké stropy, veľké presklené plochy, z jednej strany ohraničené pokladnicami na odbavenie cestujúcich, z druhej strany obchod. Obchodom s tabakovými výrobkami, obchodom so syrovými výrobkami, obchodom so sušeným ovocím, obchodom s tipmi na výsledky športových zápasov. Automaty na kávu, automaty na cukrovinky, automaty na šťastie. Nie, také ešte nik nevymyslel. Niečo tu, ale chýbalo. Čo? Zapla som svoju myseľ na plné obrátky. Po chvíli som si to uvedomila. Z našich staníc a staničiek sa vytratili lavičky a lavice. Proste ich v tom priestore stanice nenájdete. Ľudia v tom voľnom, veľkom priestore postávajú a čakajú a čakajú. - Ale predsa každá väčšia výpravná budova, čiže stanica by mala vyhradený priestor s označením „Čakáreň“. - vykročím z úmyslom pohľadať čakáreň. O chvíľu som ju

zazrela, myslím tú tabuľku s nápisom „Čakáreň“, respektíve dvere, na ktorých bola zavesená. Otvorím a rozhliadam sa. – Tak tomu dnes hovoria čakáreň. Stiesnený priestor so starými drevenými lavicami, nevetraný, pôsobiaci, jemne povedané, ošumelo. - zatváram dvere a cítim niečiu ruku na mojom pleci.

- Dobrý deň, pani. Nehnevajte sa prosím, že vás takto obťažujem, ale nemáte prosím jednu cigaretu.
- Nefajčím. Už päť rokov.
- Ani ja som nefajčila ešte donedávna, ale od leta fajčím. Zaháňa mi to chuť na fľašku, viete?
- Na fľašku?
- Áno na fľašku. Som alkoholička a snažím sa abstinovať, - derú sa slová z úst bezdomovkyni. – Nepijem už rok, štyri mesiace a 2 dni.
- Vy si to tak presne pamätáte, kedy ste prestali? - kladiem otázku ani si neuvedomujúc, že títo ľudia bez domova vo mne vždy vyvolávajú pocit strachu a vždy ich obchádzam veľkým oblúkom.
- Áno, pamätám. Bola som až tam dolu a teraz sa snažím kráčať tým schodiskom života nahor. Ide to veľmi ťažko a niekedy potrebujem pomoc, cigaretu, ale vy nefajčíte, prepáčte. Zbohom, - ukončila rýchlo náš rozhovor žena s peknými prstami.
- Dovidenia, - znela moja veta.

Je 29. január. Zima do tohto dňa nebola žiadna, čo bude asi dôsledok globálneho otepľovania. A keď musím cestovať, pani Zima si povie, - Už je môj čas, - a začne svoju vládu. Vytiahne zo svojho šatníka mrazivý plášť, obuje si veterné čižmy a zatrasie svojimi krásne dlhými bielymi snehovými vlasmi. Vzápätí Dr. Jurčovič zo Slovenského meteorologického ústavu predpovedá sneženie, vietor a mráz mínus desať stupňov Celzia.

Mám rada zimu, ale keď sa na jej vládu pozerám spoza okna príjemne vykúreného domčeka na vidieku. Praskajúce drevo v krbe, pohár dobrého vína, károvaná prikrývka, hojdacie kreslo, dobrá kniha a za oknom spievajúca meluzína. To je moja predstava zimy.

Predavač tureckého medu stojí v pozore pri svojom provizórnom pulte, na ktorom má v presných líniách poukladaný turecký med. Meškanie môjho vlaku sa zvyšuje na šesťdesiat minút. - Smolný deň, veď vravím. Staničná budova sa opäť plní ľuďmi.

- Pani, nehnevajte sa, ale môžem tu pri vás postáť? Viete, vonku je zima a do večera je ďaleko, - začujem známy hlas. – Hovorí na mňa? – neviem čo odpovedať, a tak mlčím.
- Nečakám na vlak, tak tu nemám čo robiť, ale je tu teplo. Aj som si pofajčila. Nerada žobrem. Za cigaretu som tomu pánovi dala päť centov. Nechcel, ale napokon si ich zobral, - pokračuje vo svojom monológu hlas, ktorý patrí mne známej bezdomovkyni.
- Vidíte toho predavača tureckého medu. Jeho syn mi veľmi pomohol. Vytiahol ma z bahna ulice a dal mi novú nádej začať.

Stále mlčím a počúvam tie slovné spojenia, ktoré žena vyslovuje. Nevedomky si viac pritlačám kabelku k telu.

- Ja to dokážem, teraz už áno. A možno raz budem pokračovať tam, kde som prestala. Pani, viete, ja som učiteľka hudby.
- Učiteľka hudby, to vysvetľuje tie dlhé prsty, - premýšľam nad slovami ženy bez domova.

- Ondrej, tak sa volá ten jeho syn, si predstavte, ma tu na stanici zbadal nie moc v utešenom stave a vraví, - Pani učiteľka, ste to vy? Podal mi ruku. Ruku mne osobe z ulice. Zavola ma do kaviarne, objednal horúci čaj, mne tuláčke bez domova.
- A vy ste ho spoznali? - zapájam sa konečne aj ja.
- Mená mojich žiakov mám tu, hľa, - ukazuje na hlavu. - Tu sú uložené, všetky. Učila som klavír. Aj teraz mi v hlave znejú melódie Malej preludie od Bacha, Valčík opus 70 od Chopina, Beethovenova Sonatína, - žena prižmúri oči a oboma rukami začne naznačovať kru na klavíri.

Pomyselnú hru pani učiteľky preruší hlas staničného rozhlasu, ktorý oznamuje príchod vlaku zo smeru Čadca. Žena precitá.

- Ja to dokážem, chcem. Prepáčte, že obťažujem, -opäť sa ospravedlňuje bezdomovkyňa. - Ale niekedy potrebujem byť vypočutá.

Zodvihne hlavu k tabuli s odchodmi vlakov a vraví, - Váš vlak už príde. Príde na 2. nástupište. Pekný deň vám prajem, - hlavou naznačí pozdrav a vykročí smerom k automatu s kávou.

Zodvihnem svoju batožinu a zamierim k 2. nástupištu.

- Zmeškaný vlak .... z Košíc do Bratislavy s pravidelným príchodom ..... príde na 2. nástupište, koľaj číslo 3.
- Pani Novosadová, ste to vy? Zdali ste sa mi veľmi povedomá a ... Môj syn vám mal veľmi rád, - otáčam sa za hlasom. Predavač tureckého medu oboma rukami stíska ruku bezdomovkyni, učiteľky hudby.

Je 29. januára. Zima prevzala vládu. Obraz spoza okna uháňajúceho vlaku je toho skutočnosťou. Smolný deň. Ako tá žena vedela akým vlakom idem cestovať?

ĽUDMILA ŠUPEJOVÁ

„Škoda, že si z jeho slov pamätám tak málo. Bol veľmi múdрым a jemným človekom.“ (Ľudmila Šupejová)

Život v meste a živote na dedine

Žijem na dedine. V krásnom prostredí, obklopenom horami. Tu sa narodili moji rodičia, žili tu i starí a prastarí rodičia. Mám tu naozaj pevné korene. Aj keď som pár rokov žila v meste.

Študovala som v Martine. Je to tiché a pekné mesto. Bola to náhoda, že som sa tu ocitla, bola som veľmi naviazaná na rodičov. Štyri roky štúdia, zvykania si na nové prostredie. Po skončení školy mi ponúkli miesto v tamojšom závode a ja som neváhala, zostala som tam pracovať. Bolo to po revolúcii. Život v meste sa mi páčil. Vždy bolo kde ísť, bolo to rušnejšie, zábavnejšie. Vyrastala som síce na dedine, ale rýchlo som si zvykla. Možno to bolo aj tým, že som žila medzi dobrými ľuďmi, ktorí ma prijali medzi seba, aj keď boli omnoho odo mňa starší. Ja som mala osemnásť. Dostala som byt, takže som nemusela dochádzať, bolo to jednoduchšie. Rada spomínam na toto obdobie. Keďže som predtým bývala na internáte, už som nemala problém odísť z domu. Aj keď mi 'naši' veľmi chýbali.

Chýbala mi hlavne mama. Uvedomovala som si, koľko vecí som sa mala od nej ešte naučiť a o koľko vecí som sa nezaujímal, a teraz som ich potrebovala. Tu som si viackrát uvedomovala, ako mi bolo doma dobre. Pracovné dni ubehli rýchlo, a ja som sa tešila – konečne domov. Vždy som mala zvláštny pocit, keď som sa vracala, že idem do iného sveta, na tichšie, pokojnejšie miesto. Doma to bolo

naozaj iné. Zvláštne, že človek sa všade udomácní, zvykne si, ale ak má naozaj hlboké korene, vždy sa rád vráti domov.

Tu to bolo všetko také jednoduché. Keď som maturovala, narodil sa môj najmladší brat. To bábo ma ešte viac ťahalo naspäť. Bolo treba pomôcť mame, ale hlavne to bolo vzácne, malé drobuličko nás všetkých akosi lákalo domov. Sestra bola v zahraničí a brat bol síce na Slovensku, ale takisto sa snažil postaviť na vlastné nohy, osamostatniť sa, nájsť si svoje miesto a zázemie v živote. Boli sme šťastní, keď sme sa všetci stretli doma.

Po víkende, zase odchod z domu. Tie odchody, no, to bolo ťažšie. Spomínam si, že ako študentka som si zvykala veľmi dlho. Myslím, že trvalo celý rok, kým som dokázala odísť bez sĺz a stiahnutého hrdla. Pamätám si na slová starého otca: „Jáj, dievčatko moje, už ti nebude tak dobre, ako keď raz odídeš z domu.“ Ako keby cítil, že to znášam ťažko, aj keď som sa to snažila zakryť. Viem, že ma to zaboľelo a viackrát som si na tie slová spomenula.

Ale pokračujem ďalej. V meste som mala naozaj zaujímavý život. Dostávala som ponuky od viacerých firiem, mohla som zmeniť zamestnanie, chodiť na služobné cesty do zahraničia. Všetko šlo akosi rýchlo. Cítila som ale, že ma to ťahá domov. Asi je to naozaj tak, že všetko je tak, ako má byť, treba dôverovať a veriť svojím pocitom. Nejako zvlášť som sa netrápila, nad tým, ako to bude. To je typické pre mladých. Jednoducho som to nechala tak...

Tu som stretla svojho budúceho manžela. No, stretla, my sme vlastne boli susedia. Svadbou sa začala ďalšia etapa môjho života. Odišla som z mesta, z práce a vrátila som sa domov. Keďže sme obidvaja rodáci z tej istej dediny, nebolo o čom rozhodovať. Zostali sme doma. Znova som bola s rodičmi, so starými rodičmi. Rada spomínam na popoludnia, strávené so starým tatom Jožkom. Keď sa mi narodil syn, každý deň sme chodili k nemu na kávu.

Aj sme ho tak volali: starký 'káva'. Páčilo sa mi, keď rozprával, ako žili so starou mamou, ako robili celý deň na poli a večer bežali na dedinu, na tancovačku. Videla som na ňom, že rád spomína na tieto časy a vždy sa mu zaleskli oči, keď si spomenul na starú mamu, ktorá už nebola medzi nami. Boli to pre mňa naozaj vzácne chvíle. Škoda, že si z jeho slov pamätám tak málo. Bol veľmi múdрым a jemným človekom.

Zvláštne, že som sa tu nenudila. Necítila som, že sa zbláznim, lebo nie som medzi ľuďmi. Priznám, mama ma viackrát vystrčila z domu: „Chod' si kdesi oddýchnuť“ Bežala som ku sesternici a krstnej mame mojich detí. Tak, to bol zážitok. Doslova sme sa prekríkovali, aby sme si všetko stihli povedať. Tu som pookriala, trochu sa odreagovala a všetko šlo zase ďalej. Som vďačná za pomoc najbližších, za starú mamu, ktorá mi každý deň chodila pomáhať s plienkami, žehlením, varením. Ďalší čistý a skromný človek v mojom živote.

Mala som sa o koho oprieť. Pred troma rokmi som stratila otca, ktorý bol pre nás všetkých veľkou oporou. Zvlášť pre mňa. Rozumeli sme si, mali sme rovnaké zásady, možno aj povahu. Naozaj, človek cíti až fyzickú bolesť, keď mu odíde blízky človek. A na druhej strane som bola rada, že som s ním mohla byť aspoň takto dlho, mali sme naozaj dobrý vzťah. Tu, na dedine si uvedomujem odchod každého človeka. Tí, čo boli súčasťou môjho detstva, postupne odchádzajú. Okruh ľudí, ktorých som brala automaticky, sa zmenšuje. Postupne si vytváram nový. V tých ťažších chvíľach som prišla na to, že mám okolo seba ľudí, ktorí mi pomôžu. Každý deň sa o tom presviedčam. Asi mám šťastie na dobrých ľuďoch. Vždy mám kde ísť a 'pokecať'.

Mám dobrého manžela, krásne a zdravé deti, veľa priateľov. Som tu naozaj šťastná.

Môj otec miloval túto dedinu. Ja cítim to isté.